

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola Celje

DIPLOMSKO DELO

Tina TARLAČ

Celje, november 2020

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola

Dataplan, prostorsko planiranje in vrednotenje nepremičnin, d.o.o., Trbovlje
Majcenova cesta 5
1420 Trbovlje

Diplomsko delo
V višjem strokovnem izobraževalnem programu Hortikultura

Pasji parki v Sloveniji

Kandidatka: Tina Tarlać

Mentor predavatelj: Andreja Gerčar, univ. dipl. agr.

Mentor v podjetju: mag. Darja Tavzelj, univ. dipl.
inž. arh.

Celje, november 2020

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola
Ljubljanska cesta 97
3000 Celje
www.hvu.si
referat@hvu.si

Številka: H -143
Datum: 30.11.2020

Študijska komisija Višje strokovne šole je preučila predlog teme in naslova diplomskega dela, ki ga je predložila

Tina TARLAČ z vpisno številko **13040200979**,

študentka višješolskega strokovnega programa **Hortikultura**.

Komisija ugotavlja, da je tema diplomskega dela s predmetnega področja **Trajnostni razvoj z izbranimi poglavji biologije**.

SKLEPI ŠTUDIJSKE KOMISIJE

1. Odobri se predlog teme diplomskega dela.
2. Odobri se naslov diplomskega dela:

PASJI PARKI V SLOVENIJI

3. Imenujeta se mentorja:

mentor predavatelj:
mentor v podjetju:

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.
Mag. Darja Tevzelj

Diplomsko delo izdelajte v skladu s "Pravilnikom o izdelavi diplomskega dela in diplomskega izpita" ter ga oddajte v referatu šole.

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.,
predsednica študijske komisije

Nada Reberšek Natek, univ. dipl. inž. agr.,
ravnateljica

Izjava o avtorstvu diplomskega dela

Podpisana Tina Tarlać,
z vpisno številko 13040200979,

sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

Pasji parki v Sloveniji

S svojim podpisom zagotavljam, da:

sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom: (naziv, ime in priimek)

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.

in pod mentorstvom v podjetju: (naziv, ime in priimek)

Mag. Darja Tavzelj, univ. dipl. inž. arh.

V Celju, 25.11.2020

Podpis avtorice: _____

Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so mi pomagali pri izdelavi diplomskega dela.

Posebno se zahvaljujem mentorici in profesorici univ. dipl. inž. agr. Andreji Gerčer za vso podporo, strokovno pomoč, potrpežljivost in dragocene nasvete.

Prav tako hvala mentorici v podjetju DataPlan, d.o.o., mag. Darji Tavzelj, univ. dipl. inž. arh., ki me je spodbujala, mi svetovala in dajala napotke.

Hvala vsem in vsakomur posebej!

Tina Tarlać

Izvleček

Dandanes so domače živali, še posebno psi in mačke, pomemben del družine. Povsod po svetu njihovo število bliskovito narašča. Slovenija je pasja dežela, po številu psov na gospodinjstvo sodimo na sam evropski vrh, saj imamo po statističnih podatkih psa v skoraj vsakem četrtem slovenskem gospodinjstvu. Njihovo blagostanje postaja lastnikom vedno bolj pomembno, kar se pozna tudi pri širjenju zavesti, da jim je treba zagotoviti ustrezne prostore, kjer se bodo lahko nemoteno razživali. Pasji parki spodbujajo odgovorno ravnanje s psi, omogočajo zadosti prostega gibanja in jim pomagajo pri socializaciji, hkrati pa so tovrstni parki tudi odlično zbirališče pasjih lastnikov. V tujini so že nekaj običajnega, pri nas pa se tovrstne površine razvijajo šele v zadnjih nekaj letih. Namen diplomskega dela je predstaviti število pasjih parkov, njihove lokacije, opremljenost ter prednosti in slabosti le-teh. Cilj diplomskega dela pa je izoblikovati predloge, spremembe in rešitve za ureditev pasjih parkov, da bi le-ti lahko napredovali po številu in kvaliteti, ter predstaviti načrte za prihodnost. Zaključne ugotovitve dela so, da število psov v Sloveniji iz leta v leto narašča, s tem pa narašča tudi število pasjih parkov; kljub temu ima pasji park še vedno manj kot polovica mestnih občin ter samo 6% vseh slovenskih občin, poleg tega so predvsem z vidika varnosti neustrezno opremljeni.

Ključne besede

Slovenija, pes, lastniki psov, pasji park, pasje sprehajališče, pasje igrišče, socializacija

Abstract

Nowdays, pets, especially dogs and cats, are an important part of the family. All over the world, their numbers are growing rapidly. Slovenia is a dog country, according to the number of dogs per household we are at the very top of Europe, as according to statistical data we have a dog in almost every fourth Slovenian household. Their well-being is becoming increasingly important to owners, which is also evident in the spread of awareness that they need to be provided with adequate spaces in the environment for socialization and healthy play. Dog parks encourage responsible handling of dogs, allow enough free movement and help them socialize. At the same time such parks are also an excellent gathering place for dog owners. They are already common abroad, but in our country such areas have been developing only in the last few years. The purpose of this thesis is to present the number of dog parks, their location, equipment and their advantages and disadvantages. The aim of the work is to give proposals, changes and solutions for the arrangement of dog parks, how they could progress in number and quality, and to present plans for the future. The final findings of the work are that the number of dogs in Slovenia is growing from year to year, and consequently the number of dog parks, but nevertheless less than half of urban municipalities and only 6% of all Slovenian municipalities have a dog park, which are also inadequately equipped especially from a safety point of view.

Key words

Slovenia, dog, dog owners, dog parks, dog walk, socialization

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine.....	IX
Kazalo slik	X
Kazalo grafov.....	XI
Kazalo tabel	XI
1 Uvod.....	1
2 Namen in cilji.....	3
3 Raziskovalne hipoteze	4
4 Pregled dosedanjih raziskav in objav.....	5
4.1 Zgodovina človeka in psa	5
4.1.1 Udomačitev volkov	5
4.1.2 Vloga psa v preteklosti in danes	6
4.2 Življenje s psom.....	6
4.2.1 Sporazumevanje med človekom in psom	7
4.2.2 Povezava med človekom in živaljo skozi igro.....	7
4.2.2.1 Živalska igra	7
4.2.2.2 Igra človeka s psom	8
4.2.3 Učenje in izobraževanje lastnikov psov.....	9
4.2.4 Odgovoren lastnik.....	9
4.2.5 Pes in urbano okolje.....	10
4.3 Oblikovanje okolja in krajinska arhitektura.....	11
4.3.1 Zelene površine v urbanem okolju in krajinsko vrtnarstvo	12
4.3.2 Parki	13
5 Raziskovalne metode	14
5.1 Pasji park.....	14
5.1.1 Pasji parki v Sloveniji	16
5.1.1.1 Ljubljana	17
5.1.1.2 Koper	20
5.1.1.3 Izola	21
5.1.1.4 Lucija	21
5.1.1.5 Piran.....	22
5.1.1.6 Novo mesto	22
5.1.1.7 Idrija.....	23
5.1.1.8 Gornja Radgona	23
5.1.1.9 Murska Sobota	24
5.1.1.10 Slovenj Gradec.....	25

5.1.1.11	Litija.....	25
5.1.1.12	Kočevje	26
5.1.1.13	Ptuj.....	26
5.1.1.14	Medvode	27
5.1.1.15	Kamnik, Arboretum Volčji potok.....	28
5.1.2	Predvideni pasji parki v Sloveniji.....	29
5.1.2.1	Pasji park Šiška, Ljubljana.....	29
5.1.2.2	Kranj	29
5.1.2.3	Maribor	29
5.1.2.4	Zagorje	30
5.1.2.5	Domžale	30
6	Rezultati in razprava	31
6.1	Osnovne izboljšave	34
6.2	Napredne izboljšave.....	36
7	Zaključek	42
8	Viri in literatura	46
9	Priloge.....	1

Kazalo slik

Slika 1: Pasji park	16
Slika 2: Severni park, Ljubljana	18
Slika 3: Pasji park Štepanjsko naselje, Ljubljana	18
Slika 4: Pasji park Koseze, Ljubljana	19
Slika 5: Šmartinski park, Ljubljana	19
Slika 6: Pasji park Clevelandska ulica, Ljubljana.....	19
Slika 7: Pasji park Muste, Ljubljana	20
Slika 8: Pasje sprehajališče Semedela, Koper	20
Slika 9: Pasji park Izola	21
Slika 10: Pasji park Lucija	22
Slika 11: Pasje igrišče Pusterla, Piran.....	22
Slika 12: Pasji park Loka, Novo Mesto	23
Slika 13: Pasji park Idrija.....	23
Slika 14: Pasji park Gornja Radgona.....	24
Slika 15: Pasji park Fazanerija, Murska Sobota	24
Slika 16: Pasji park Slovenj Gradec	25
Slika 17: Tačkovno pasje igrišče, Litija.....	25
Slika 18: Pasji park Kočevje.....	26
Slika 19: Pasji park Ptuj.....	27
Slika 20: Pasji park Medvode	28
Slika 21: Pasji park Kamnik	28

Kazalo grafov

Graf 1: Delež lastnikov psov	17
------------------------------------	----

Kazalo tabel

Tabela 1: Število aktivnih registriranih psov v Sloveniji	17
Tabela 2: Swot analiza	32

1 Uvod

Udomačitev volkov in njihova prevzgoja v hišne ljubljenske sta bili za človeško zgodovino edinstveni podvig, ki je pripomogel k človekovem preživetju in preoblikovanju njegove kulture. Še dandanes, po tisočletjih človeškega razvoja, je odnos z živalmi in predvsem s psi posebna oblika vzpostavljanja in ohranjanja stika z naravo. Odnos z živalmi nas bogati fizično, psihično in socialno. Obstaja obilo študij, ki podpirajo dejstvo, da je veliko število različnih vrst živali inteligentnih in čutečih, zmognih kognitivne, čustvene in socialne inteligence. Nekoč je človek psa uporabljal zgolj kot čuvaja ali pomočnika pri lovu in ostalih delih, kot so zbiranje in čuvanje črede, vleka vozičkov, itd. Človek in pes sta imela medsebojni interes in korist, zato se je med obema razvilo tesno prijateljstvo, vzljubila pa sta se pri lovu. V današnjem času pa se je občutno povečalo število psov v urbanem okolju, ki nimajo več vloge delavca, zato se morajo lastniki potruditi, da so njihovi psi socializirani, vzgojeni, ubogljivi in za okolje čim bolj sprejemljivi. Vse bolj se namreč razvija pojem odgovornega lastništva, s katerim so določene dolžnosti lastnika psa, ki niso omejene zgolj na zagotavljanje primerne oskrbe in varnosti, temveč vključujejo tudi dolžnosti vsakega lastnika do okolja. To pomeni, da odgovarja za ustrezno oskrbo in za dejanja psa. Če za psa ni ustrezno poskrbljeno ali pa je pes povzročil škodo ali poškodbo, bo za to odgovarjal njegov lastnik, kar ima lahko za to osebo pomembne pravne posledice. Z zapisom v Centralnem registru psov se definira lastništvo in posledično določa odgovornost za psa. Leta 2018 je bilo v Centralnem registru psov v Sloveniji registriranih nekaj več kot 230 tisoč psov. Po nekaterih ocenah je neregistriranih od 10 do 30 odstotkov psov, kar pomeni, da je realno število psov v Sloveniji nekje med 250 tisoč in 300 tisoč. Število psov iz leta v leto narašča, posledično pa narašča tudi število pasjih parkov. V tujini so že nekaj običajnega, pri nas pa se tovrstne površine razvijajo šele v zadnjih nekaj letih, vendar ima kljub temu pasji park manj kot polovica mestnih občin ter samo 6% vseh slovenskih občin. Tako specifična ponudba, kot je pasji park v urbanem središču mesta, predstavlja občini dodatno vrednost in lahko na zanimiv način popestri dogajanje ter poveže lastnike psov.

Zakon o zaščiti živali in občinski odlok o zelenih površinah zapovedujeta obvezno rabo povodca na vseh javnih mestih, zato je povsem razumljivo, da se je porodila želja po pasjih parkih, kjer bi se lahko psi prosto sprehajali in igrali, pri tem pa ne bi motili drugih sprehajalcev. Namenjeni so predvsem urbanim psom in omogočajo socializacijo psov z ostalimi lastniki in njihovimi kužki. Ureditev takega parka ne zahteva posebne logistične podpore in drage infrastrukture: gre za ograjen prostor, kjer se lahko psi prosto gibljejo v varnem okolju. Lokacija pa mora biti zemljiško pravno urejena in skrbno izbrana, da je dostopna čim večjemu številu lastnikov psov, da je ta za kosmatince čim prijaznejša in za bližnje prebivalce nemoteča ter oddaljena 10 do 15 minut hoje.

Slovenija je pasja dežela, po številu psov na gospodinjstvo sodimo na sam evropski vrh, je ugotovilo Evropsko interesno združenje proizvajalcev hrane za male živali. Po statističnih podatkih v skoraj vsakem četrtem slovenskem gospodinjstvu živi tudi pes. Njihovo blagostanje postaja lastnikom vedno bolj pomembno, kar se pozna tudi pri širjenju zavesti, da jim je treba zagotoviti ustrezne prostore, kjer se bodo lahko nemoteno razživel. Pasji parki spodbujajo odgovorno ravnanje s psi, omogočajo dovolj prostega gibanja in jim pomagajo pri socializaciji, hkrati pa so tovrstni parki tudi odlično zbirališče lastnikov.

S pomočjo analiziranja domače in tuje literature sem se odločila raziskati pasje parke v Sloveniji, in sicer podrobneje število le-teh, opremljenost ter njihovo urejenost.

Diplomsko delo je razdeljeno na osem poglavij. V uvodnem delu je predstavljen uvod v temo naloge. V drugem poglavju so prikazani namen in cilji naloge, v tretjem poglavju pa raziskovalne hipoteze. Četrto poglavje predstavi vez med človekom in psom ter njihovo zgodovino od udomačitve volka, vloge psa v preteklosti in danes ter življenje s psom oziroma sobivanje med človekom in psom. V petem poglavju so predstavljene raziskovalne metode. Poglavje predstavlja osrednji del diplomske naloge, saj so v njem predstavljeni in podrobneje analizirani obstoječi pasji parki v Sloveniji. Šesto poglavje prikaže rezultate in razpravo ter predloge za izboljšanje pasjih parkov, kateremu sledi zaključek s sklepnimi ugotovitvami.

2 Namen in cilji

Izhajajoč iz podatkov o številu psov v Sloveniji ter dejstvu, da tudi oni potrebujejo varen ter zabaven prostor za igro, sem se odločila raziskati temo pasjih parkov v Sloveniji.

Namen je predstaviti ozaveščenost o pasjih parkih, število pasjih parkov, njihove lokacije, opremljenost ter prednosti in slabosti le-teh.

Cilj diplomskega dela je podati predloge, spremembe in rešitve o ureditvi pasjih parkov, kako bi le-ti lahko napredovali po številu in kvaliteti ter predstaviti načrte za prihodnost. Le-te bomo argumentirali s preučitvijo literature, primerjavo pasjih parkov, z oceno prednosti in slabosti sedanje ureditve naših parkov ter prikazom dobrih praks pasjih parkov v tujini.

Diplomska naloga je namenjena vsem ljubiteljem in lastnikom psov ter tudi občinam kot predlog za ureditev pasjih parkov.

3 Raziskovalne hipoteze

Diplomsko delo je monografskega tipa. Pri izdelavi diplomske naloge bodo na podlagi pregledane strokovne in znanstvene literature uporabljene različne metode, in sicer: analitična metoda za razčlenjevanje celote v posamezne dele, deskriptivna metoda, ki je primerna za opisovanje pojmov, metoda dedukcije, po kateri poteka sklepanje iz splošnih spoznanj na posebna in posamezna spoznanja v zvezi z obravnavanim pojmom, metoda kompilacije, saj bodo pri izdelavi naloge povzeti izpisi, navedbe, citati drugih avtorjev ter komparativna metoda.

Glede na dosedanja spoznanja, v diplomski nalogi postavljam naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: V Sloveniji je premalo pasjih parkov glede na število psov.

Hipoteza 2: V Sloveniji pasji paski niso pravilno zasnovani.

Hipoteza 3: V Sloveniji so pasji parki slabo opremljeni glede na potrebe psov in njihovih lastnikov.

Po temeljnem pregledu in analizi tuje in domače literature, ugotovim, da:

Hipoteza 1: se potrdi.

Hipoteza 2: se potrdi.

Hipoteza 3: se potrdi.

4 Pregled dosedanjih raziskav in objav

Četrto poglavje predstavi vez med človekom in psom ter njihovo zgodovino od udomačitve volka, vloge psa v preteklosti in danes ter življenje s psom oziroma sobivanje med človekom in psom. Vsako bitje ima svoj namen in svoje poslanstvo na Zemlji, zato je potrebno povezati ljudi, živali in naravo, da bodo znali živeti v sožitju.

4.1 Zgodovina človeka in psa

Skozi človeško zgodovino so bile živali neposredno vključene v človeško življenje z različnimi vlogami. V nekaterih kulturah so bile določene vrste živali spoštovane in čaščene (npr. mačke v Egiptu), druge pa izkoriščane v različne namene (živina, obramba, poljedelstvo, lov, itd.). Obstaja več različnih teorij o tem, zakaj in kako naj bi človek razvil in ohranjal navezanost na živali. Biofiletska teorija zagovarja možnost, da naj bi se možgani zaradi neprestane prisotnosti živali v neposredni človeški bližini skozi človeško evolucijo na to prilagodili, zato naj bi človek razvil predispozicijo usmeritve pozornosti do živali. Zaradi biološke ljubezni do narave in živali naj bi posledično človek skozi tisočletja iskal in ohranjal stik z njimi (Beck in Katcher 2003, Herzog 2011; *povz. po Rotter 2013, 1-3*).

4.1.1 Udomačitev volkov

Udomačitev izvira iz slovenske besede dom (tudi latinsko je podobno "domus") in se nanaša na dejstvo, da so ljudje prinašali živali v neposredno bližino njihovih domov. Med prvimi živalmi, ki so s človekom vzpostavile stik in se udomačile, so bili volkovi. Nejasno in težko je natančno določiti časovnico udomačitve, vendar naj bi do te prišlo pred približno 10.000 do 15.000 leti. Povečanje lova in širjenje človeškega habitata je pripomoglo k izolaciji divjih volkov, medtem ko je pojav smetišč v vaseh spodbudil prihod tistih volkov, ki so s človekom vzpostavili višjo stopnjo zaupanja. Tovrstni dejavniki so pripomogli k nastanku današnjega psa. Življenje v sožitju s človekom je udomačenim volkom nudilo veliko koristi (hrana, zaščita pred drugimi plenilci, itd.), zato so se psi hitro razširili po svetu. Od določenega trenutka dalje so ljudje pričeli uporabljati pse kot čuvaje, iskalce hrane ali zgolj za družbo. Življenje v sožitju s psom je pripomoglo k izboljšanju človekovega življenja in obstajajo teorije, ki postavljajo njihov izvor v obdobje tik pred nastankom kmetijstva in jih celo definirajo kot vrsto katalizatorja za razvoj kmetijstva in živinoreje. (Boyoko 2011, Walsh 2009, Stafford 2007; *povz. po Rotter 2013, 1*)

Volkovi in iz njih izvirajoči psi so socialne živali in živijo v tropih, zato so toliko bolj primerni za druženje z ljudmi in predanost, ki jo kažejo do lastnika lahko primerjamo s tesno povezavo med materjo in otrokom pri človeku ali socialno visoko razvitimi opicami, npr. šimpanzom, kar kaže na visoko stopnjo možnosti navezovanja tesnih stikov. Zmožnost vzpostavljanja tesnih stikov z ljudmi je omogočila, da se je divja plat pri volku preoblikovala in omogočila človeku vzgojo tovrstnih živali. Značaj današnjih psov je rezultat tako biološkega kakor tudi kulturnega procesa. Biološki proces zajema prilagajanje na življenje v sožitju z ljudmi in zmožnost preživetja ter parjenja v človeški bližini. Kulturni del se nanaša na selektivno izbiranje s strani človeka tistih posameznikov znotraj tropa, ki so primernejši za izvajanje določenih opravil ali pa so lepši, bolj atraktivni. Oba aspekta potrujeta dejstvo, da so psi izjemno dovzetni in imajo predispozicijo za zaznavanje človeških namigov (Grandgeorge in Hausberger 2011, Russel 2002, Stafford 2007; *povz. po Rotter 2013, 2*).

4.1.2 Vloga psa v preteklosti in danes

Pes spada med visoko razvite in inteligentne sesalce, saj ima sposobnost ostrega opazovanja, prilagajanja in prepoznavanja avtoritete ter dober spomin. Že približno 15.000 let je s človekom povezan tako tesno, da z njim deli najpomembnejše vidike življenja; hrano, dom, delo in igro. Prijateljstvo med človekom in psom je tako eno izmed najstarejših prijateljstev v zgodovini (Falappi 2002, Pugnetti 1983; *povz. po Martinovič 2013, 11*).

Hišni ljubljenci se pojavijo že v 13. stoletju, vendar pravi razmah doživijo šele v 16. oz. 17. stoletju. V 16. stoletju se pojavijo tako imenovani ženski psi (lap dogs), katerih bistvena naloga je bila, da so jih ženske lahko nosile prižete k svojim prsim, vendar je imelo v 17. stoletju veliko psov še vedno **praktično funkcijo**, kot je vleka vozičkov, sani in pluga. Med lastnikom in psom je bilo pogosto opaziti močno navezanost, zlasti pri psih pastirjev, veliko pozornosti pa so bili deležni tudi lovski psi in tako imenovani ženski psi. Že v 18. stoletju so delovne pse čedalje bolj nadomeščali psi kot domači ljubljenci, saj je bil pes spoznan za najbolj inteligentnega štirinožca in oboževan zaradi zvestobe ter ponižne družbe človeku. (Thomas 1987; *povz. po Murn 2005, 7*)

Sodobni svet je vse bolj naklonjen bivanju z živalmi. Tudi njihovo vedenje nam postaja vse bolj razumljivo, v povezavi s tem pa se spreminja tudi naš odnos do njih. Nekatere živali postajajo naš vsakdanji družabnik, še posebej pes je postal nekaterim celo socialna potreba. Bolj kot spoznavamo pse, bolj jih vključujemo v naše dejavno življenje; v ljubiteljske, delovne in športne dejavnosti (Kogovšek, Domanjko Petrič in Nečak 2011; *povz. po Martinovič 2013, 22*)

V sodobnem času pse še vedno uporabljamo za veliko pomembnih nalog:

- iskanje ponesrečenih ljudi in zasutih v plazovih ali ruševinah – reševalni psi,
- iskanje eksploziva in nedovoljenih drog – policijski psi
- vodniki slepih, pomočniki invalidom – terapevtski psi,
- lovski psi,
- psi za razvedrilo in dobro počutje.

Danes pse uporabljamo v različne namene. Prva mesta, ki jih zaseda so seveda prijateljstvo in druženje toda pes se je odlično izkazal tudi pri drugih nalogah.

Človek je skozi zgodovino spreminjal svoj pogled in odnos do psa. Če je pes sprva nastopal kot pomočnik pri delu ima danes v večini primerov funkcijo prijatelja in zvestega spremljevalca, neredko tudi družinskega člana. Za takšno vlogo pa mora biti primerno vzgojen in izšolan. Vloga psa se je torej skozi zgodovino precej spremenila. Ta sprememba pa zahteva tudi višjo stopnjo znanja in vedenja na področju kinologije, ki bo lastnikom štirinožnih družabnikov omogočalo zadovoljno sobivanje. Potrebno je vzgojiti pse, ki bodo primerni za življenje v urbani družbi in ne bodo ogrožali lastnikov ter drugih ljudi in živali. (*povz. po Toroš 2007, 13*)

4.2 Življenje s psom

Življenje s psom zahteva poznavanje različnih tem, ki omogočajo razumevanje pasjega vedenja in njegovih dejanj. Živali nam popestrijo življenje, saj nam dajo možnost uživanja trenutka, ustvarijo stabilne vezi in so v oporo skozi vse življenjske spremembe.

Pes je človeku zvest spremljevalec, ki svojo ljubezen razdaja tudi med vse ostale družinske člane. Tudi odnos med človekom in psom je mnogo bolj pristen kot odnos človeka z drugimi domačimi živalmi.

Stik in interakcija z živalmi nam lahko nudi veliko prednosti. Različne študije dokazujejo, da posedovanje hišnega ljubljence lahko pozitivno vpliva na različna področja človekovega življenja in zdravja. Z navezanostjo, ki jo čutimo do živali imamo neprestano vir čustvene zaščite, saj nam domača žival brezpogojno vrača ljubezen, ob tem pa je stabilna in nekritična do človeških težav ali nesporazumov. Teorija socialne podpore primerja odnos z živalmi in z ostalimi ključnimi človeškimi odnosi, kot so sobivanje, družina, zveza s partnerjem in prijatelji. So neke vrste socialne podpore na katere lahko vedno računamo, saj se jih večina smatra kot del družine. (Walsh 2009, Beck in Katcher 2003; *povz.* po Rotter 2013, 6)

Božanje psa sprošča endorfine (hormone sreče), psi nas spravljajo v dobro voljo in zaradi povečane dejavnosti lastnikov vplivajo pozitivno na zdravje ljudi. Psi so sposobni postati delovni partnerji in so edini neprestano na razpolago kot sopotniki, naše vezi z njimi se utrjujejo pri skupnih čustvenih, mentalnih in telesnih izkušnjah, odlični odnosi z njimi pa se vzpostavijo preko dela in komunikacije. (Marinšek in Tušak 2007; *povz.* po Martinovič 2013, 23)

4.2.1 Sporazumevanje med človekom in psom

Za uspešno in zadovoljno življenje s psom, moramo znati razbrati pasji jezik. Psi se hitro naučijo razumeti človeško govorico, zato je lahko sporazumevanje med človekom in psom zelo enostavno. Pes nam s svojim obnašanjem večkrat pokaže in dokaže, da je našo govorico, verbalno ali neverbalno, razumel, saj psi veljajo za inteligentna bitja. Njihova inteligentnost obsega prostorsko, gibalno, komunikacijsko in socialno inteligentnost, ki zajema skupno življenje z ljudmi. (Del Amo 2001; *povz.* po Martinovič 2013, 21)

4.2.2 Povezava med človekom in živaljo skozi igro

Ena skupnih značilnosti človeka in psa so veselje in potreba po igri in gibanju. Gibanje ne vpliva le na stanje telesa in fiziološke procese, temveč tudi na psihološko komponento. Posameznik, ki je telesno dejaven, notranje organiziran, čustveno uravnotežen, duševno stabilen in socialno prilagojen, je dinamično uravnovešen. V sodelovanju s psom je mogoče nenehno skrbeti za takšno uravnoveženo stanje, svoje sposobnosti in celotno zdravje. Pes pripravi človeka do gibanja in do dejavnosti, ki krepijo, tako se razvijajo in ohranjajo gibalne sposobnosti (giblјivost, moč, koordinacija, hitrost, ravnotežje), funkcionalne sposobnosti (srčno-žilni in dihalni sistem), krepí pa se tudi čustveno in socialno področje. (Krajnc in Berčič 2008; *povz.* po Martinovič 2013)

Igra je odlična dejavnost za utrjevanje medsebojne povezanosti. Medsebojni odnos se krepí tudi z učenjem različnih veščin; komunikacija, zaupanje in spoštovanje med človekom in psom. (*povz.* po Martinovič 2013, 16)

4.2.2.1 Živalska igra

Živali se rade igrajo in se med igro tudi učijo. Preko igre se spoznavajo in razvijajo prijateljstva ter krepíjo interes po skupnem sodelovanju v življenju – obrambi oziroma medsebojnem varovanju. Psi med igro renčijo, lajajo in se med seboj celo grizejo, vendar

je razlika med borbeno igro in pravim bojem očitna. Igra jim predstavlja zadovoljstvo, zabavo in rekreacijo. Pri živalih je igra tudi podlaga za sproščanje napetosti oziroma viška energije ali celo agresije. (povz. po Martinovič 2013, 17)

Funkcije živalske igre so (Marinšek in Tušak 2007; *povz. po Martinovič 2013, 17*):

- preizkušanje in učenje odraslih dejavnosti pri mladih (igra zalezovanja plena),
- pridobivanje informacij okolja,
- razvoj telesnih veščin, spretnosti, moči;
- razvoj kognitivnega področja; iznajdljivost in prilagodljivost
- in razvoj in ohranjanje socialnih vezi, socialna povezanost v skupini (razvoj prijateljstva).

Oblike živalskih iger (Marinšek in Tušak 2007; *povz. po Martinovič 2013, 17*):

- SAMOSTOJNA IGRA npr. tek psa v krogih, največkrat krepi telesne in kognitivne veščine ali pa ima le funkcijo zadovoljstva.
- IGRA S PREDMETI – igračami, palicami, listi in celo kamenčki.
- SOCIALNA IGRA razvija medosebne odnose in prijateljske vezi. Poteka lahko tudi kot igra s predmetom v skupini. Socialna igra poteka med živalmi iste vrste, pa tudi med živalmi različnih vrst npr. igra mačka in psa. Med psi je najpogostejša igra borbe, kjer se dva ali več psov med sabo grize, vleče, lovi, pa vendar brez agresivnega pridiha, kar nakazuje tudi odsotnost naježenega vihra med igro. Tudi lajež med igro zveni čisto drugače kot opozorilni in čuječ lajež.

4.2.2.2 Igra človeka s psom

Pes lahko prebudi voljo do gibanja in igre v vsakem človeku. Z igranjem s psom se sprostimo in nasmejimo, razgibamo in razvedrimo, pa tudi otresemo vsakdanjih težav in napolnimo z energijo. Igra je znak dobrega počutja, saj se depresivne, jezne, prestrašene ali bolne živali ne igrajo. (Krajnc in Berčič 2008; *povz. po Martinovič 2013, 33*)

Funkcije skupne igre ljudi in psov (Marinšek in Tušak 2007; *povz. po Martinovič 2013, 18*):

- 1) Funkcija zadovoljstva ima pozitiven in sproščujoč vpliv, kar ugodno vpliva na počutje in krepitev pozitivnega čustvenega stanja.
- 2) Pridobivanje telesnih in psihičnih spretnosti ter izkušenj in sposobnosti, kar vodi v prilagodljivost, fleksibilnost in iznajdljivost. Telesne in psihične spretnosti, pridobljene med igro, pripomorejo k vsakdanjemu uspehu v življenju oziroma preživetju.
- 3) Navajanje na samostojnost (otroci z igro odraslih, psi z igro borbe), saj se otroci in mlade živali z igro odmaknejo od mame, tako so samostojni in dejavni.
- 4) Funkcija učenja (pridobivanje informacij preko igre; značilnosti okolja, dovoljenih vzorcev obnašanja, učenje pravil in komuniciranja).
- 5) Socialna funkcija, kjer otroci in psi v igri opazujejo druge, njihove reakcije in se učijo socializacije.
- 6) Učenje osnovnih pravil jezika telesa. Med igro se učijo sporazumevanja in gestikulacije.
- 7) Vpliv na živčno-mišični sistem; boljša prekrvavitev telesa, ker kri prinaša hrano in kisik v mišice in možgane, je razvoj hitrejši oziroma omogočena je večja dejavnost

Med človekom in psom je najbolj pogosta socialna igra, saj je zabavna in sproščujoča, krepi naš gibalni aparat, zadovolji pasje nagone in poveže oba, človeka in psa v usklajeno sodelovanje. Igra ustvari najmočnejšo vez med psom in vodnikom; ta vez pa pomeni psa, ki bo bolj ubogljiv. Igra s psom je eden najpomembnejših delčkov v mozaiku vzgoje in šolanja psov. (povz. po Jerot 2016a, Martinovič 2013, 19)

4.2.3 Učenje in izobraževanje lastnikov psov

Ljudje v svojem življenju sprejemamo različne socialne vloge, ki se med seboj razlikujejo po vsebini, zahtevnosti in odgovornosti ter po stopnji formalnosti. Vsaka socialna vloga prinaša s seboj pričakovanja družbe o delovanju osebe, ki se je v dani vlogi znašla. Kot vsaka socialna vloga tudi vloga lastnika psa prinaša s seboj določene zahteve in dolžnosti, za kar pa je potrebno učenje in izobraževanje. V tej vlogi se človek pojavlja v odnosu do psa in hkrati v odnosu do okolja. Vsak lastnik mora svojemu psu zagotoviti primerno oskrbo. Poskrbeti mora ne le za njegovo zdravje, pač pa tudi za primerno socializacijo in šolanje. Le s primerno vzgojenim psom in z veliko odgovornostjo namreč lahko zadovolji pričakovanja in zahteve družbe, v kateri se nestrpnost do psov vse bolj stopnjuje. Za uspešno izpolnjevanje te socialne vloge pa mora posameznik pridobivati različna znanja; tako po vsebini kot po obsegu. (povz. po Toroš 2007, 19)

Tečaji šolanja psov ali pasje šole predstavljajo temeljno obliko izobraževanja lastnikov psov. Pogosto je zmotno mišljenje, da so tečaji namenjeni šolanju psov. Pri izrazu »pasja šola« mnogi pozabljajo, drugi pa se tega sploh ne zavedajo, da pasja šola ne pomeni šola za psa, pač pa za lastnika, skrbnika ali vodnika psa, da bodo lahko uspešno izšolali svojega psa. Zato inštruktorji in vodje tečajev potrebujejo poleg širokega kinološkega znanja tudi znanje o učenju in izobraževanju odraslih. (povz. po Toroš 2007, 33)

Medsebojna navezanost med človekom in psom se krepi s šolanjem psa, tudi vrednost in uporabnost psa je večja, če je pes šolan in vzgojen. Vsak pes je svoja osebnost, ki se po mnogih značilnostih razlikuje od drugih psov in v skladu s tem zahteva drugačno ravnanje in metode šolanja. Prav ta edinstvenost vsakega psa nas sili v spoznavanje in odkrivanje novih metod, načinov in oblik, s katerimi bomo psa pripravili na bivanje v urbanem okolju tako, da ne bo predstavljal obremenitve za lastnika ali druge, živeče v njegovem okolju ter dosegli sožitje med ljudmi in psi. (povz. po Toroš 2007, 19; Martinovič 2013, 22)

4.2.4 Odgovoren lastnik

Zaščita živali je v Sloveniji zagotovljena z zakonodajo, ki je usklajena s sodobnimi evropskimi in svetovnimi standardi za zaščito živali, vendar je temelj zaščite in skrbi za dobrobit živali predvsem odgovorno lastništvo. (Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin 2017)

Beseda odgovornost ima v okviru odgovornega lastništva živali dvojen pomen. Prvenstveno pomeni obveznost, nalogo ali predanost skrbi za žival. Pri tem mora lastnik poskrbeti za zdravje in dobrobit psa. Lastnik je na primer odgovoren za oskrbo živali, kar pomeni, da ji mora nuditi ustrezno oskrbo s hrano in vodo, ustrezen prostor za bivanje, preprečevati mora nastanek bolezni in omogočiti veterinarsko oskrbo, kadar je to potrebno.

Odgovornost pa po drugi strani opisuje tudi odnos med človekom in živaljo, v katerem lastnik odgovarja za dejanja svoje živali. Nanaša pa se tudi na okolje, v katerem bivata

pes in lastnik, kar pomeni, da lastnik odgovarja za dejanja svojega psa in morebitno škodo, ki jo utegne pes povzročiti. Če na primer pride do neljubega dogodka, kakršen je pasji ugriz, je nosilec odgovornosti za morebitne poškodbe, ki so nastale, ali škodo, ki jo je povzročil pes z napadom, lastnik tega psa, kar ima lahko za to osebo pomembne pravne posledice. (povz. po Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin 2017)

Dolžnosti vsakega lastnika psa do okolja vključujejo tudi zagotavljanje splošne varnosti in pobiranje pasjih iztrebkov (zlasti v urbanem okolju in v urejenih parkih). Številne občine imajo to obvezo celo zapisano v občinskih predpisih, skrbnik psa pa mora imeti pri sebi vrečke ali drugo opremo za odstranitev iztrebkov. Te pa mora takoj odstraniti v primeru onesnaženja občinske ceste ali javne zelene površine. Pasji iztrebki na pločnikih, mestnih zelenicah in poteh v parkih predstavljajo veliko nadlogo. Gre za higienski, zdravstveni in nenazadnje estetski problem. (povz. po Šedlbauer 2010, 18)

4.2.5 Pes in urbano okolje

Na javnih mestih morajo biti psi na povodcu. V Zakonu o zaščiti živali (v nadaljevanju ZZZiv), je v tretjem odstavku 11. člena jasno zapisano, da: »Skrbnik psa mora na javnem mestu zagotoviti fizično varstvo psa tako, da je pes na povodcu«. V nasprotnem primeru se posameznika kaznuje z globo od 200 do 400 evrov, kot je razvidno iz 46.a člena (ZZZiv). Javno mesto pa je v omenjenemu zakonu opredeljeno kot: »Javno mesto je javni kraj, ki ureja varstvo javnega reda in miru, razen površin, na katerih ni oziroma ni pričakovati večjega števila ljudi« (ZZZiv, 5. člen v točki 4). Nad prekrškarji, ki svoje štirinožce po mestu sprehajajo brez povodca, sicer nadzor po zakonu izvajajo (in tudi ukrepajo) občinski redarji, policija in veterinarski inšpektorji.

V urbanem okolju težko najdemo osamljen kraj, kjer bi se lahko s psom mirno sprehajali brez povodca. Parki, sprehajališča, ulice in vsa javna mesta niso prostor, kjer bi lahko pasji ljubljenci prosto tekali, zato jih morajo lastniki oziroma skrbniki imeti na povodcu, v nasprotnem primeru jih lahko kaznuje mestno redarstvo. Povsem razumljivo je, da se je porodila želja po pasjih parkih, kjer bi se lahko psi prosto sprehajali in igrali, pri tem pa ne bi motili drugih sprehajalcev. (povz. po Mastnak 2018)

Skrbnik živali mora z ustrezno vzgojo in šolanjem oziroma z drugimi ukrepi zagotoviti, da žival ni nevarna okolici. Ne glede na okolje, kjer pes živi, je za vsakega psa nadvse priporočljivo, da opravi vsaj osnovno šolanje oziroma tečaj poslušnosti. Vzgoja psa v urbanem okolju oziroma socializacija je najpomembnejša in hkrati tudi najtežja stvar, ki jo mora vzgojen pes osvojiti. Obstajata dva tipa socializacije: primarna in sekundarna socializacija. Primarna je tista, ki se dogaja že v leglu in za katero je najbolj odgovoren vzreditelj, medtem ko sekundarna nastopi z odhodom mladiča v novo okolje novemu lastniku in traja do konca življenja psa. Prevečkrat se lastniki psov ukvarjajo samo s šolanjem in vajami poslušnosti, posledično pa zanemarijo proces socializacije. Gre za proces, v katerem poskušamo doseči, da je kateri koli dražljaj – motnja v okolju za psa nevtralna. Socializiran pes se motenj ne boji, niti se jih pretirano ne razveseli. (povz. po Jerot 2016b, Kinološka zveza Slovenije 2015)

V urbanem okolju je vse več psov, kar je seveda dobro, saj so vzgojeni psi odlični družinski člani in lahko zelo polepšajo življenje družini in okolici. Da lahko psi svojo nalogo kvalitetno opravijo, pa je potrebno upoštevati nekaj pravil:

- **Kvalitetna vzgoja in socializacija**

Vsak vodnik psa se naj najprej vpiše v kvaliteten tečaj ter se aktivno ukvarja z vzgojo in socializacijo svojega psa.

- **Upoštevanje zakonov in lokalnih aktov**

V urbanem okolju se je potrebno vesti odgovorno in v skladu z zakonom; psa je potrebno imeti na povodcu, pobirati pasje iztrebke,...

- **Vodniki naj spoštujejo soljudi in okolje, v katerem živijo**

Vse večkrat smo soočeni s težavo spuščenih psov. V urbanem okolju je postal to ogromen problem, saj je psov čedalje več.

(povz. po Pribičevič 2018)

4.3 Oblikovanje okolja in krajinska arhitektura

Krajinska arhitektura je dejavnost oblikovanja zunanjih javnih površin, znamenitosti in struktur za doseganje okoljskih, socialnih, vedenjskih ali estetskih rezultatov. (Jellicoe in Jellicoe 1982)

Najpogostejša opredelitev krajinske arhitekture kot discipline je njeno umeščanje med ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine. V resnici pa gre za vsakokratno varovalno planiranje oziroma ustvarjalno varstvo in razvoj, ki skrbi za varovanje obstoječega in po drugi strani prispeva k ustrežnejši umestitvi novih rab prostora. Krajinsko načrtovanje izhaja iz ureditvenih potreb in možnosti, ki se odražajo v temeljnih sestavinah naravnega okolja. Razvojna dejanja so v njem opredeljena na različne načine, odvisne od posameznikovih in družbenih zahtev in potreb, opredeljenih na način, ki ga lahko doživlja vsak posameznik v okviru lastnih življenjskih potreb in stisk. Zato sta vsakokratna krajina in prostor zrcalo človekovega razumevanja narave in samega sebe. (Hladnik 2004, Jerala 2001).

Okolju prijazna arhitektura sloni na naslednjih petih principih:

- zdravo notranje okolje,
- energetska učinkovitost,
- ekološko ustrezni materiali,
- okoljski okvir
- in dobro izdelan načrt.

Krajinska arhitektura predstavlja raznolike profesionalne naloge, kot so urejanje parkov, arboretumov, botaničnih vrtov, tematskih parkov, urbanih območij, naravnih rezervatov, stanovanjskih območij in podobno. Zajema prostorsko načrtovanje, oblikovanje krajine in varstvo okolja ter zahteva previden pristop, da se združi estetiko in naravo ter ustvari okolje za družbeno sožitje. Vsako oblikovanje v naravnem prostoru je interpretacija narave, zato pri snovanju zunanjega okolja upoštevamo lokacijo.

Moderni čas je prinesel vsesplošno in prekomerno spreminjanje in preoblikovanje naravnega okolja. Začele so se kazati škodljive posledice takšnega razvoja. V teh razmerah je krajinska arhitektura začela pridobivati na pomenu. Postavlja se vprašanje, kako kakovostno oblikovati izbrani prostor in vanj smiselno umeščati prometnice, naselja, hotelske komplekse itd. Naloga je težka, saj obstaja veliko rešitev. Izbira

najboljše se doseže v postopku načrtovanja, kjer se upoštevajo temeljna načela teorije krajinske arhitekture: strukturo in organizacijo prostora, obliko, rabo, sporočilnost, človekov odziv, okolje, odprtost dela, družbeni in kulturnozgodovinski okvir ter prispevek k stroki. Področje dela se sedaj širi od nekdanjih značilnih nalog, kot je urejanje parkov, vrtov in arboretumov, na nova področja, kot so rekultivacija degradiranih območij, zeleni pasovi, rekreacijske površine, urejanje zavarovanih območij in drugo. (povz. po Lužovec 2011)

Krajinska arhitektura je disciplina, ki se ukvarja z oblikovanjem krajine, naravnega in grajenega okolja vrtov in parkov, varstvom okolja, varstvom narave in s prostorskim načrtovanjem. Naloga krajinske arhitekture je načrtovanje, oblikovanje in vzdrževanje odprtih javnih prostorov in zelenih površin v urbanih naseljih, mestih. (povz po Rau et. al. 2015, Henigsman, Karim in Kern 2015)

4.3.1 Zelene površine v urbanem okolju in krajinsko vrtnarstvo

Zelene površine so tiste površine urbanega okolja, ki so pomembne za človekovo sprostitev in navdih. Pri načrtovanju se izpostavi pomen zelenih površin za kakovost bivanja, za večanje odpornosti mest proti podnebnim spremembam, kot tudi vloga zelenih površin pri ustvarjanju celovite družbene, kulturne in gospodarske vrednosti urbanega okolja. Pravilen pristop pri ureditvi le-teh lahko urbani življenjski prostor dodatno oplemeniti in mu da novo bivanjsko vrednost. (povz. po Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije 2016, Goršin 2010)

Zelene površine so večja ali manjša zaokrožena zemljišča z grajenimi in rastlinskimi prvinami, ki so namenjena izboljševanju človekovega psihičnega in fizičnega počutja. So tisti del človekovega okolja, ki si ga je človek zavestno sam ali po naročilu ustvaril za izpolnjevanje svojih posebnih, predvsem nematerialnih (duhovnih) potreb. Njihov pomen se odraža zlasti v rekreaciji, sprostitvi, učenju, meditaciji, druženju, komuniciranju, estetiki ipd. Hkrati z omenjenimi pomeni pa se na zelenih površinah odražajo tudi drugi pomeni, in sicer: večja biotska pestrost, zadrževanje vode, higiensko zdravstveni pomen, dušenje hrupa, zmanjševanje onesnaženosti, pridobivanje cvetja, zelenja in plodov idr. Zelenje členi mesta in ostala naselja, zakriva vizualno moteče objekte in daje nek splošen vtis o določenem okolju. Med seboj se razlikujejo predvsem po namenu uporabe oz. po tem, komu so namenjene. Pomembne so za varstvo narave in naravne dediščine, za ohranitev značilnih krajinskih predelov in značilnih biotopov s pripadajočim rastlinstvom in živalstvom. Za njihovo ureditev in vzdrževanje skrbijo posebne javne službe oz. službe s koncesijo za ureditev javnih površin. V to skupino uvrščamo: botanične in živalske vrtove, nacionalne in mestne parke, športne parke, trge z zelenjem, zelene površine ob prometnicah in druge površine javnega značaja. Z urejanjem zelenih površin v človekovem okolju se ukvarja posebna strokovna veda, ki jo imenujemo krajinsko vrtnarstvo. Uporablja se za polepšanje narave in okolice posameznih stanovanj, zgradb in celo mest, zlasti tam, kjer je zahtevan poseben pristop in določen izgled npr. ustvarjanje, izboljševanje in okrasna zasaditev vrtov, zemljišč, parkov in drugih odprtih prostorov. (povz. po Goršin 2010)

Pomembnejše naloge krajinskega vrtnarstva so (povz. po Goršin 2010):

- načrtovanje vrtnih, parkovnih, športnih in drugih vrst zelenih površin,
- izvedba celostnih ureditev vrtov, parkov, športnih in drugih zelenih površin,
- vzdrževanje vrtnih in parkovnih ureditev ter ureditev drugih zelenih površin.

Mestno krajino ureja krajinski arhitekt. Njegova naloga je, da so površine planirane na pravi lokaciji in oblikovane z mislijo na uporabnika ter primerne za poznejše vzdrževanje. Ureditve zelenih površin izhajajo iz posameznikovih osebnih razmišljanj, določenih življenjskih navad, potreb in osebnih prepričanj. Svojevrsten pečat določeni ureditvi pa seveda doda tudi aktualna umetnostna usmeritev in zgodovinske razmere okolja. Da bo ureditev določene zelene površine dobro izvedena, morajo načrtovalci in izvajalci obvladati znanja iz vrtnarskega, tehničnega in oblikovalskega področja. (povz. po Goršin 2010)

S pozidavami (urbanizacijo) izginjajo zelene površine v naseljih. Te pa imajo pomembno vlogo za kakovostno življenje v mestih. Ti prostori so oaze miru, oddiha, sprostitve in/ali rekreacije. (povz po. Henigsman, Karim in Kern 2015)

4.3.2 Parki

»Beseda park izhaja iz francoščine in pomeni »urejeno in negovano zemljišče z okrasnim rastlinjem in (ali) okrasnim drevjem, ki je namenjeno čutnemu doživljanju in sprostitvi oziroma doživljanju estetskih, kulturnih in rekreacijskih vrednot« [...]. Lahko pa pomeni tudi »večje zemljišče, ki je kot posebna naravna vrednota zaščiteno z ustanovitvenim aktom, v katerem je opredeljen ustrezen varovalni režim« (Kladnik, 1999: 150).« (povz. po Friš 2007, 10)

Z industrijskim razvojem, rastjo mest in prebivanjem v prenapolnjenih in nezdravih naseljih je rasla potreba ljudi po stiku z naravnim okoljem, po sprostitvi in sprehodih. V današnjem času je človek zaradi tempa in načina življenja vedno bolj odtujen naravi, kar se odraža tudi v večjih medsebojnih napetostih in stresih, pa tudi v zdravstvenih težavah ljudi. Ob vse večji okoljski ozaveščenosti se tako danes povečuje tudi zavedanje o človekovih potrebah po pristnem stiku z naravo. Zaradi te potrebe so se pričela ustanavljati in oblikovati manjša ali večja opredeljena območja, krajinsko urejena za določen namen ali zavarovana zaradi izjemnih naravnih, krajinskih in kulturnih vrednot, ki so pridobila ime parki. Iz časov pred našim štetjem so bili kot vladarske ustanove znani na Kitajskem in v Perziji, kot javne pa tudi v antični Evropi. Prvega so verjetno oblikovali že Asirci. Začetki urejanja sodobnih mestnih parkov segajo v 18. stoletje, katerih zasluge si lastijo Angleži. K nadaljnjemu razvoju mestnega parka pa so najbolj pripomogli Nemci, Francozi ter Američani in vplivi z Daljnega vzhoda (*Kitajska in Japonska*). (povz. po Rau et. al. 2015)

Na zasnovo parka vplivajo značilnosti naravnega okolja in socialna struktura ljudi, ki bodo park obiskovali. Pri urejanju javnih parkovnih površin, zelenic, drevoredov ima pomembno vlogo predvsem namen uporabe prostora. Pomen se pripisuje tudi stanju narave, izpostavi se ekološke funkcije zelenih površin in povezanosti površin. Uveljavi se koncept zelenega sistema: povezave površin v naselju in zaledju. Namen povezovanja je izboljšava funkcij zelenih površin in krepitev učinkov (ekoloških, uporabnih, oblikovnih). Največkrat prostor v javnih površinah dobijo drevesa (solitarna ali v skupinah), pokrovne grmovnice in trajnice. Pomembno vlogo ima tudi trata.

Oblikovanje javnih parkov je še vedno osrednje delovno področje krajinske arhitekture. Od prvih začetkov v 19. stoletju do danes je zraslo ogromno parkov. Še vedno nastajajo novi in se preoblikujejo stari. Značilno je razmišljanje arhitekta Le Corbusiera, ki je leta 1949 dejal: *»V prihodnosti ne bo več park v mestu, temveč bo mesto v parku.«*

5 Raziskovalne metode

Sodobni svet je vse bolj naklonjen živalim, naš odnos do njih se spreminja. Dandanes domače živali niso le del doma, marveč družinski člani, naši družabniki, prijatelji in pomembni spremljevalci življenja. Skorajda ni doma, v katerem ne bi bivala vsaj ena domača žival. Povsod po svetu se njihovo število bliskovito večja. Pes je nekaterim postal socialna potreba in več, kot vemo o njih, bolj jih vključujemo v naše dejavno življenje, v ljubiteljske, športne in delovne dejavnosti. V času tehnologij in virtualnega sveta ljubljenci zapolnijo vrzel, ki jo čutimo zaradi pomanjkanja stikov z resnično naravo. Pes ob spremljanju na sprehodih v človeku na svoj način zadovoljuje potrebo po pristnem stiku z naravnim okoljem. Psom tako ne pripisujemo pozitivnega vpliva le z vidika naše večje gibalne dejavnosti, ampak tudi z vidika pozitivnega vpliva na naše psihično počutje in kakovost življenja. Sožitje človeka in psa ima vse večjo vrednost, saj ima pes izjemen vpliv na človeka. Vključeni so v družinsko dogajanje ter lahko povečajo občutke pripadnosti in ojačajo družinske in prijateljske odnose. Je človekov najboljši in najzvestejši prijatelj, ki mu nudi brezpogojno ljubezen in toplino. Njihovo blagostanje postaja lastnikom vedno bolj pomembno, kar se pozna tudi pri širjenju zavesti, da jim je treba zagotoviti ustrezne prostore, kjer se bodo nemoteno razživali.

5.1 Pasji park

Pasji park je večji ograjen prostor, kjer se lahko psi v urejenem okolju prosto brez povodca sprehajajo, razgibavajo, igrajo in divjajo pod nadzorom svojih lastnikov. Namenjeni so predvsem urbanim psom, da se lahko prosto gibljejo v varnem okolju ter socializirajo z drugimi psi in njihovimi lastniki. Psi so namreč družabna bitja, ki se morajo gibati in družiti z ostalimi. Prvi urejen pasji park so odprli v Ameriki leta 1979 v Berkeleyu v Kaliforniji. Danes lahko samo v Ameriki in Kanadi najdemo približno 1.100 urejenih pasjih parkov. (povz. po Grahovac 2014)

»Veliko lastnikov psov se srečuje s težavo, ker bi radi svojega štirinožca spustili s povodca in mu tako omogočili zadostno socializacijo z drugimi psi, vendar to po zakonu ni dovoljeno. Na pasje parke lahko gledamo kot na rešitev, ki delno zadovoljuje potrebe psov po socializaciji«, je povedal Blaž Kavčič (2014), predsednik Kinološke zveze Slovenije.

Zakon o zaščiti živali (ZZZiv) v 11. členu namreč lastnikom predpisuje, da morajo imeti psa na javnih mestih na povodcu, sicer jim grozi globa v višini 200 evrov. Izjemoma ga lahko spustijo na površinah, kjer ni oziroma ni pričakovati večjega števila ljudi. Odvezani so lahko tudi na javnih mestih, ki pa so s predpisom občine ali z dovoljenjem lastnika površine, namenjene sprehajanju in druženju psov ter so ustrezno označene in ograjene tako, da je psom onemogočen pobeg. Sem sodijo tudi pasji parki.

Na izbiro najustreznejše lokacije pasjega parka ter določitev njegovega obsega in ponudbe vplivajo številni elementi, zato je treba predhodno izvesti podrobno prostorsko analizo. Glede lokacije pasjega parka je potrebno kar nekaj usklajevanj z lastniki psov, kot tudi s tistimi občani oziroma bližnjimi stanovalci, ki psa nimajo. Lokacija je izbrana tudi glede na potrebe in pobude okolja oziroma v sodelovanju s pristojno četrtno skupnostjo in drugimi deležniki ter v skladnosti z občinskim prostorskim načrtom. (povz. po Brkić 2016)

Pri ureditvi parka za pse ni mogoče vnaprej določiti višine investicije, saj je ta odvisna od velikosti ograditve prostora, urbane opreme ter vzdrževanja. V parku je prav tako potrebno zagotoviti pitno vodo in senco za vroče poletne dni, ki jo nudijo odrasla drevesa. Kot preventivni ukrep se v vseh fazah načrtovanja upošteva, da ni nikjer nič takega, kar bi škodilo prebavi, prav tako nič preostrega ali prevročega za hojo. V pasjih parkih imajo zaposlene tudi vzdrževalce in čistilce, ki urejajo park, zelenice in drevesa ter skrbijo za redno čiščenje oziroma praznjenje zabojnikov, košnjo ter spomladansko in jesensko grabljenje listja. (povz. po Mastnak 2018)

Parki se med seboj razlikujejo predvsem po opremi, vendar naj bi tipičen urejen park ponujal od 1,20 do 1,80 metrov visoko ograjo, dvojna vrata pri vhodu in izhodu iz parka, pitno vodo, klopce za ljudi oziroma za obiskovalce, koše za navadne smeti in koše za pasje iztrebke ter nekaj sence za vroče poletne dni, ki jo nudijo odrasla drevesa. Pasji parki naj bi omogočali dostop za osebe z invalidnim vozičkom in imeli tudi posebno ogrado za majhne pasme psov. Nekateri parki pa imajo urejeno tudi osvetljavo, ki omogoča, da se lastniki odpravijo na sprehod s svojim psom tudi ponoči. (povz. po Kužek 2017).

Pasji park je javno mesto, zato potrebuje tudi splošna pravila in priporočila. Pri večini pasjih parkov so postavljene table, kjer so zapisana navodila za uporabo. Splošna pravila in priporočila pasjih parkov vsebujejo naslednje (povz. po Gorjan 2014):

- Pes mora biti pri vstopu in izstopu iz parka privezan.
- Park naj bi imel dvojna vrata pri vhodu in izhodu, kar zagotavlja varovanje pred pobegom psov z lokacije, saj omogočajo varno odpenjanje in pripenjanje psa pri vstopu in izstopu iz parka.
- V parku naj bi bilo poskrbljeno za varnost z razdelitvijo parka na dva dela s posebno ogrado za majhne pasme psov.
- Pred vstopom v park se vedno počaka pred vrati, da drugi psi in skrbniki opazijo prihod, skrbniki pa imajo čas pripeti pse, če je to potrebno.
- Priporočljivo je, da psa pred vstopom v pasji park sprehodite, saj bo tako porabil odvečno energijo in se lažje posvetil igri ali delu.
- Psi se na področju parka lahko prosto gibljejo, brez povodca in brez nagobčnika, če so primerno socializirani oziroma po presoji skrbnikov psov. Če pes med igro rad grize, mora nositi nagobčnik, ki to preprečuje.
- Vsak lastnik oziroma vodnik je odgovoren za obnašanje svojega psa in ga mora imeti ves čas pod nadzorom. Če psa nimate pod nadzorom, (ne pride na odpoklic), naj bo v parku raje privezan.
- Skrbniki so odgovorni za svoje pse; če povzročijo poškodbe ali škodo, za njih odgovarjajo v skladu z zakonom. Vodniki morajo namreč svojim psom preprečiti uničevanje igral.
- Psi v parku ne smejo biti sami brez skrbnikov.
- Psi morajo biti čipirani in imeti opravljena vsa potrebna cepljenja, lastnik pa mora s seboj imeti knjižico, ki to dokazuje.
- Pes naj bo zaščiten proti zunanjim zajedalcem in redno razglisten.
- Park mora biti ograjen z 1,20 do 1,80 metrov visoko ograjo.
- Park naj bi imel urejeno pitno vodo.
- V vseh parkih morajo biti postavljene klopi za obiskovalce, koši za smeti in koši za pasje iztrebke.
- Lastniki oziroma skrbniki psov morajo imeti s seboj vrečke za iztrebke.
- Obvezno je pobiranje pasjih iztrebkov ter odlaganje le-teh v ustrezne koše.

- Obvezno je vzdrževanje čistoče.
- Otrok do 18 leta starosti ni odgovoren za psa ampak so odgovorni njegovi starši, zato otrokom brez spremstva odrasle osebe vstop ni dovoljen.
- Park naj bi imel urejeno parkirišče.
- Pasji parki naj bi omogočali dostop za osebe z invalidnim vozičkom.
- Samicam je v času gonitve vstop v park prepovedan.
- Agresivni psi v parku niso dovoljeni. Če skrbnik pri svojem psu opazi znake agresivnega vedenja, ga mora takoj pripeti.
- Psov se ne sme hraniti, če tega njihovi skrbniki ne dovolijo.
- Vodnik, ki ne bo spoštoval pravil, bo moral zapustiti park.

Z upoštevanjem priporočil ob vstopu v park se bodo skrbniki brez skrbi ukvarjali s svojimi psi, ne da bi bili ti na povodcu. Nekaterim lastnikom psov, pasji park omogoča prostor za druženje, igro in vzgojo psa ter socializacijo kužkov z ostalimi lastniki in njihovimi kužki.

Slika 1: Pasji park
Vir: Pinterest 2010

5.1.1 Pasji parki v Sloveniji

V Sloveniji morajo biti psi na javnih površinah na povodcu, kot to vелеva Zakon o zaščiti živali. Izjema so le površine, kjer upravičeno ne pričakujemo večjega števila ljudi, prav tako so lahko psi odvezani na vseh javnih mestih, ki so s predpisom občine ali z dovoljenjem lastnika zemljišča, namenjene sprehajanju in druženju psov, a te so na urbanih območjih redke. Zaradi sprememb v zakonu, ki se dotikajo pasjega sveta, se v Sloveniji vedno bolj uveljavljajo ograjeni parki za pse.

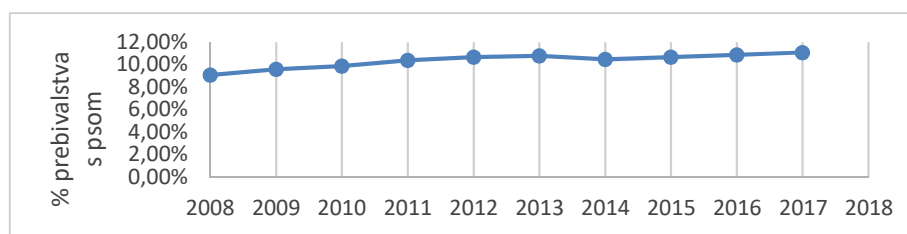
Glede na podatke, ki smo jih dobili na spletnem portalu Podjetnik, naj bi v Sloveniji imelo skoraj 40 odstotkov gospodinjstev psa. (povz. po Kaučič 2005)

Tabela 1: Število aktivnih registriranih psov v Sloveniji

Leto	Št. psov	Št. prebivalcev	% prebivalcev s psom
2008	185.132	2.025.866	9,1%
2009	195.281	2.032.362	9,6%
2010	202.576	2.046.976	9,9%
2011	212.725	2.050.189	10,4%
2012	218.953	2.055.496	10,7%
2013	222.084	2.058.821	10,8%
2014	217.263	2.061.085	10,5%
2015	221.396	2.062.874	10,7%
2016	225.659	2.064.188	10,9%
2017	229.452	2.065.895	11,1%

Vir: lastna raziskava

Iz Tabele 1 je razvidno, da število psov in število prebivalcev naraščata. A bolj kot to je pomemben podatek, da število prebivalcev s psom raste, in sicer iz 9,1% v letu 2008 na 11,1% v letu 2017.

Graf 1: Delež lastnikov psov

Vir: lastna raziskava

Leta 2018 je bilo v Centralnem registru psov v Sloveniji registriranih nekaj več kot 230 tisoč psov, so sporočili iz Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Po nekaterih ocenah je neregistriranih od 10 do 30 odstotkov psov, kar pomeni, da je realno število psov v Sloveniji nekje med 250 tisoč in 300 tisoč. Zanimivo je, da ta številka le malo zaostaja za številom otrok (260 tisoč). (povz. po Ščuka 2018)

Z rastjo števila psov narašča tudi število pasjih parkov, in če so pasji parki v tujini že nekaj običajnega, so se pri nas tovrstne površine začele razvijati šele v zadnjih nekaj letih. V nadaljevanju bom predstavila obstoječe pasje parke v Sloveniji ter omenila tiste, ki so zaenkrat še v načrtovanju.

5.1.1.1 Ljubljana

Ljubljana je v zadnjem desetletju postavila in uredila že 6 pasjih parkov. Urejeni so na naslednjih lokacijah:

- v letu 2010 je ljubljanska mestna občina ob Vilharjevi ulici (v sklopu Severnega mestnega parka) uredila dobrih 930 m² velik pasjih park,
- leta 2013 so v Štepanjskem naselju, ob Pesarski ulici, uredili pasje igrišče v velikosti 960 m²,
- leta 2016 v Kosezah, na Ulici bratov Učakar, v izmeri 1420 m²,
- leta 2017 v Šmartinskem parku, ki se razteza na dobrih 1500 m²,
- leta 2018 na Clevelandski ulici (Nove Jarše), v velikosti približno 1.000 m²,
- leta 2019 pa je kot zadnji zaživel v Družinskem parku Muste.

(povz. po Javni holding Ljubljana 2019, Mestna občina Ljubljana 2019)

Izvedba posameznega pasjega parka je znašala okoli 10.000 evrov. Urejanje enega pasjega parka ljubljanske davkoplačevalce stane približno 2.500 evrov na leto. Kljub temu je uporaba vseh pasjih parkov v Mestni občini Ljubljana brezplačna, saj želijo z njimi spodbuditi do vseh prijazno sobivanje lastnikov psov, njihovih kosmatincev ter preostalih občanov. (povz. po Mestna občina Ljubljana 2019)

- **Pasji park – Severni park (začasna lokacija)**

Prvi pasji park se nahaja med Vilharjevo in Železno cesto, nasproti železniškega podhoda (Zupančičeva jama). Zgrajen je bil kot del Severnega parka, ki se razprostira na približno 930 kvadratnih metrih. Je najmanjši ljubljanski pasji park, a prvi, ki ga je ljubljanska mestna občina uredila v mestu. Prostor v Severnem mestnem parku je sicer le začasen, saj je v osnovi namenjen postavitvi spomenika in parkovni ureditvi. (povz. po Rokavec 2019)

Slika 2: Severni park, Ljubljana
Vir: Smrček.si 2017a

Lokacija je ograjena z nižjo ograjo in ima tri vhode z dvojnimi vrati. Prehodi so dovolj široki, da zagotavljajo vstopanje invalidom na vozičkih ali mamicam z otroškimi vozički. Na lokaciji so na razpolago klopi za obiskovalce, koši za smeti, koši za pasje iztrebke in vrečke za pobiranje pasjih iztrebkov. Posajena so tudi drevesa, ki nudijo senco za vroče poletne dni. Voda na lokaciji ni na razpolago, zato morajo obiskovalci le-to prinesiti s seboj. Pravila obnašanja so predstavljena na vidnem mestu ob vhodu. V neposredni bližini pasjega parka se nahaja tudi otroško igrišče. (povz. po Smrček.si 2018a)

- **Pasji park – Štepanjsko naselje**

Lastniki lahko svoje pse odpeljejo v Štepanjsko naselje, kjer je 960 kvadratnih metrov velik pasji park urejen ob Pesarski ulici. Ograjen je z nižjo ograjo in ima dva vhoda. Na lokaciji so na razpolago dve klopi za obiskovalce, dva koša za smeti, dva koša za pasje iztrebke ter dva pasja wc-ja. Pitnik in vrečke za iztrebke v parku niso na voljo, zato morate vodo ter vrečke za pasje iztrebke prinesiti s seboj. (povz. po Smrček.si 2017b)

Slika 3: Pasji park Štepanjsko naselje, Ljubljana
Vir: Google 2013

- **Pasji park Koseze**

Pasji park se nahaja v Kosezah ob koseških blokkih na Ulici bratov Učakar, razteza pa se na približno 1.420 kvadratnih metrih. V parku so klopi, koši za odpadke in koši za pasje iztrebke. Skrbnik mora imeti s seboj vrečke za iztrebke. (povz. po Mestna občina Ljubljana 2016)

Slika 4: Pasji park Koseze, Ljubljana
Vir: Levstik 2016

- **Pasji park v Šmartinskem parku**

Kužki se lahko zabavajo v Šmartinskem parku, ki ga je mestna občina Ljubljana uredila ob ljubljanskih Žalah. Psom in njihovim lastnikom je namenjenih kar 1.500 kvadratnih metrov prostora. V pasjem delu se lahko štirinožni prijatelji prosto gibljejo, medtem ko morajo imeti lastniki v preostalem delu Šmartinskega parka svoje ljubljence na povodcu. Pasji park je obdan z nižjo ograjo in opremljen s klopmi za pasje lastnike, koši za smeti in seveda koši za pasje iztrebke. (povz. po Loving paw 2018; Grbin 2018)

Slika 5: Šmartinski park, Ljubljana
Vir: Kovač 2018

- **Pasji park na Clevelandski ulici**

V sodelovanju s Četrtno skupnostjo Jarše je ljubljanska mestna občina uredila in odprla nov pasji park, že petega v Ljubljani. Ograjen park je urejen na zelenici za garažami na Clevelandski ulici, ob Beblerjevem trgu, v velikosti cca. 1.000 kvadratnih metrov in opremljen s klopmi, koši za odpadke in koši za pasje iztrebke ter z ustreznimi vrati. (povz. po Mestna občina Ljubljana 2018a; Rokavec 2018)

Slika 6: Pasji park Clevelandska ulica, Ljubljana
Vir: Mestna občina Ljubljana 2018b

- **Pasji park v Družinskem parku Muste**

V okviru celovite ureditve parka Muste na bregovih Ljubljanice med Štepanjskim naseljem in Fužinami so dokončali ureditev desnega brega Ljubljanice vzdolž celotnega območja parka. V okviru projekta so na južni strani uredili tudi pasji park. (povz. po Mestna občina Ljubljana 2019)

Slika 7: Pasji park Muste, Ljubljana
Vir: Kolenc 2020

5.1.1.2 Koper

Mestna občina Koper je že dlje časa načrtovala ureditev sodobnega parka, ki bo lastnikom psov omogočila brezskrbno sprehajanje svojih ljubljencev, druženje in srečevanje tako, da to ne bo moteče za druge sprehajalce. Potreba se je namreč izkazala že leta 2013, ko je skupina ljubiteljev psov svoje ljubljence sprehajala ob semedelski promenadi, česar pa žal niso odobraval nekateri mimoidoči. S svojo pobudo so se tako ljubitelji psov, združeni pod imenom »Semedelska banda«, obrnili na koprsko občinsko upravo. V letu 2014 je koprška občina prisluhnila njihovim željam in svojo obljubo tudi uresničila. V ta namen je našla lokacijo, primerno z vseh vidikov in uredila moderno pasje sprehajališče, ki je dostopno tako z avtomobilom, saj je v neposredni bližini urejeno večje parkirišče, pa tudi peš, saj je le-to od starega mestnega jedra oddaljeno le slab kilometer. Park je lociran med ustjem Badaševice in hitro cesto ter izvozom za Semedelo. Gre za približno 8.000 m² veliko ograjeno zelenico, ki so jo delavci Komunale Koper ogradili in opremili s klopmi za počitek sprehajalcev ter s pitnikom za vodo, tako da se bodo lahko mali štirinožni prijatelji v vročih poletnih dneh tudi odžejali. (povz. po Mestna občina Koper 2014 in Ekopercapodistria 2016)

V parku veljajo pravila kot npr. da mora skrbnik imeti vrečke za iztrebke in hrano za psa s seboj. Dodatna ponudba tega pasjega parka je posebej ograjen prostor za pasje mladičke. (povz. po Smrček.si 2013)

Slika 8: Pasje sprehajališče Semedela, Koper
Vir: Ekopercapodistria 2016

5.1.1.3 Izola

Občinski svet je leta 2012 sprejel Odlok o nadzoru in obveznostih imetnikov živali pri vzdrževanju čistoče javnih površin v občini Izola, ki določa na katerih javnih površinah na območju mesta se lahko psa vodi le na povodcu in na katere je prepovedano voditi pse. (povz. po Pes moj prijatelj 2014)

Kristina Zelić (2014), vodja kabineta župana Izolske občine je za revijo Pes moj prijatelj izjavila, da se zavedajo, da kljub dobrim namenom zaradi vzpostavitve reda in čistoče v mestu ne morejo krčiti prostora za gibanje psov ter morajo priskrbeti tudi ustrezne nadomestne rešitve. Ravno zato je občina uredila pasjo plažo, sprehod po poti Parenzana – nekdanji ozkotirni železniški progi, ki je povezovala Trst in Poreč, pa vas bo pripeljal do izolskega pasjega parka, ki je nastal konec septembra 2012. Poleg pasjega parka so na območju obalne ceste postavili tudi pitnik za pse. Mnenja stroke so bila glede postavitve ograje okrog pasjega parka deljena, zato je Komunala Izola pridobila gradbeno dovoljenje za enostavne objekte in prostor zgradila. Komunala Izola skrbi tudi za upravljanje parka. Lokacijo parka so na občini izbrali na podlagi pobud občanov in občank, ki so lastniki psov in so v mestu pogrešali dodatne površine. Vhod s Cankarjevega drevoreda je označen z informativno tablo. Ograjeno območje je na vhodu opremljeno s košem za smeti in vrečkami za pasje iztrebke ter s klopmi za obiskovalce, voda pa v parku ni na razpolago, zato morate le-to prinesiti s seboj. Izvajajo se različne oblike šolanja za manjše pse. Pasji park je uporabnikom prosto dostopen vse dni v letu tudi ponoči. Čeprav je park oddaljen od središča mesta in nekoliko skrit, ponuja pravi kotiček narave in zelenja, v poletnem času pa tudi sence. Vrednost investicije je znašala 11.000 evrov. (povz. po Marsič 2012 in Primorske novice 2019)

Slika 9: Pasji park Izola
Vir: Občina Izola 2014

5.1.1.4 Lucija

Pasje igrišče se nahaja v centru naselja ob športni dvorani, ter je zagrajeno, tako da je obisk štirinožnih prijateljev varen in sproščen. Upravljallec igrišča je Kinološko društvo Portorož, ki je na tem mestu že pred odprtjem igrišča izvajalo svoje aktivnosti. Leta 2011 so igrišče postavili na lastno pobudo, čeprav za odprtje takega prostora ni bilo posebnega povpraševanja. V društvu se namreč zavedajo težave, saj lastniki v mestu nimajo prostora, kjer bi se psi lahko prosto gibali. Nedvomno je igranje in tekanje brez povodca veliko bolj sproščeno in prijetno. Kljub temu mora vsak gost ob prihodu na igrišče upoštevati tudi nekaj pravil. Povodec je obvezen v primeru, če je pes nekoliko bolj netoleranten, sicer se lahko prosto giba na zelenici igrišča. Če je agresivne narave pa je obvezno tudi nošenje nagobčnika. (povz. po Pes moj prijatelj 2011)

Park ponuja igrala za pse, klopi in mize za obiskovalce, koše za smeti in koše za pasje iztrebke. Lastnik mora imeti s seboj vrečke za iztrebke in vodo. Posebnost v parku je ta, da se izvajajo različni tečaji za pse. Igrišče lahko brezplačno uporabljajo vsi skrbniki psov, vsak dan od 6. do 22. ure. Ob obisku posebna najava ali prijava ni potrebna, razen ob dnevih in urah, ko Kinološko društvo Portorož tam izvaja različne tečaje. (povz. po Smrček.si 2017)

Slika 10: Pasji park Lucija
Vir: Ivančič 2011

5.1.1.5 Piran

Občina Piran je na travnati površini na Pusterli pod piransko cerkvijo uredila pasje igrišče, ker je v jedru mesta izjemno malo travnatih površin, na katerih bi se psi lahko prosto sprehajali. Območje je od ostalih površin ločeno z ograjo, ki lastnikom omogoča, da pse spustijo s povodcev in jih urijo v poslušnosti ter spretnostnih vajah. Teren igrišča je razgiban, kar lastnikom in psom omogoča številne gibalne igre, igrišče pa je opremljeno z vrečkami in košem za iztrebke. Lastnikom psov je v senci dreves namenjena klop, s katere je odprt pregled nad dogajanjem na igrišču. (povz. po Čepar 2018)

Slika 11: Pasje igrišče Pusterla, Piran
Vir: Občina Piran 2018

5.1.1.6 Novo mesto

V novomeški občini je registriranih 4.903 psov. Po ocenah poznavalcev pa je v občini še vsaj od trideset do štirideset odstotkov psov več, vendar so neregistrirani. To pomeni, da ima v povprečju vsako drugo novomeško gospodinjstvo enega psa. Gre za veliko, resda slabo povezano, a vseeno silno vplivno skupnost, ki vsaj subtilno usmerja društveno, trgovsko, turistično, zdravstveno, urbanistično in še kakšno politiko v tem okolju.

Na enem izmed najbolj obiskanih sprehajališč v neposredni bližini mestnega jedra (Župančičevo sprehajališče) na travniku ob reki Krki so leta 2017 v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Center uredili pasji park, sicer pa ima na lokaciji nekoliko zunaj mestnega jedra svoj park tudi njihovo kinološko društvo. Postavitev pasjega parka omogočili sta KS Center Novo mesto in Mestna občina Novo mesto. Vgrajena ima dvojna

vrata, ki jih je obvezno potrebno zapirati, saj vrata zagotavljajo varovanje pred pobegom psov iz parka. Postavili so tudi 4 klopi ter zasadili 4 nova drevesa. (povz. po Mastnak 2018 in Krajevna skupnost center 2017)

Slika 12: Pasji park Loka, Novo Mesto

Vir: Krajevna skupnost center 2017

5.1.1.7 Idrija

Vse številnejšim pasjim parkom po Sloveniji se je v letu 2017 pridružil idrijski Ringa, ringa, laja. Nahaja se tik ob mestnem stadionu, kjer je dovolj prostora za razgibavanje, igro in dodatno socializacijo psov. Uredili so ga na pobudo prostovoljke Monike Rijavec, ki je članica Zavoda PET in KS mesto Idrija. Nova pridobitev je tako plod sodelovanja zavoda PET in Krajevne skupnosti Idrija mesto. (povz. po Dragoš 2017)

Ograjen park z enim vhodom ima na razpolago tri klopi za obiskovalce, dva koša za smeti in en koš za pasje iztrebke. V parku bodo v prihodnosti uredili še senčnico in organizirali pasje izobraževanje ter druge delavnice s psi. Upravljanje parka so tako zaupali članom Zavoda PET – Zavod za terapijo s pomočjo psov, ki tudi vsebinsko skrbi za dogajanje v pasjem parku. (povz. po Pajek 2015)

Slika 13: Pasji park Idrija

Vir: Rijavec 2017

5.1.1.8 Gornja Radgona

Občina Gornja Radgona je leta 2018 slovesno odprla prvi pasji park in s tem omogočila vsem v mestu živečim štirinožcem možnost prostega gibanja in igranja brez povodca na približno 400 kvadratnih metrih. Poleg občine, ki je odstopila zemljišče, sta pri realizaciji projekta sodelovali Betonarna Tivadar in Avto Ferš, ki sta pomembno prispevala k ureditvi zemljišča. Izbrano zemljišče se nahaja na Tratah, med reko Muro oziroma sprehajalnim nasipom, ter Betonarno Tivadar. Trenutno je na zemljišču nekaj igral in pipa za vodo, v prihodnje pa načrtujejo še peskovnik, ustrezni koš za odlaganje smeti in pasjih iztrebkov ter primerno razsvetlavo. Idejo za pasji raj, kot mu pravi župan Stanislav Rojko je podal podžupan Robert Žinkovič. Skupaj s predsednikom Sveta Krajevne skupnosti

Gornja Radgona, Tomažem Mundo, ter s pomočjo Urbana Tuša Mauka so pasji park slovesno predali svojemu namenu, česar so se najbolj razveselili štirinožni prijatelji, ki so se prosto predali igri znotraj urejene ograde. Upravljanje oziroma vodenje parka je prevzelo domače Kinološko društvo Gornja Radgona, ki sicer že ima svoj poligon na Polički cesti na obrobju Gornje Radgone, ampak bo kljub temu enkrat do dvakrat tedensko lastnikom pomagalo pri vzgoji in socializaciji psov. (povz. po Vrbnjak 2018)

Slika 14: Pasji park Gornja Radgona

Vir: Vrbnjak 2018

5.1.1.9 Murska Sobota

Po uradnih podatkih Območnega urada Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) se je število psov v Murski Soboti v desetih letih povišalo za dobrih devet odstotkov. V Mestni občini Murska Sobota živi po podatkih statističnega urada iz leta 2018 18.734 ljudi, medtem ko je bilo ob začetku leta 1.814 registriranih psov, kar pomeni, da ima štirinožnega prijatelja skoraj vsak deseti Sobočanec. (povz. po Sobotainfo 2018)

Pasji park oziroma prostor za druženje lastnikov in ljubiteljev psov je bil predan svojemu namenu leta 2014. Na ograjeni lokaciji so na razpolago klopi za obiskovalce, le-ti pa morajo imeti vrečke za iztrebke, vodo za pitje in hrano za psa s seboj. Površina parka znaša kar 8.000 kvadratnih metrov, s čimer se ta uvršča med največje tovrstne parke v Sloveniji. (povz. po Mestna občina Murska Sobota 2014)

Slika 15: Pasji park Fazanerija, Murska Sobota

Vir: Sobotainfo 2018

Park se nahaja ob Fazaneriji in je od mestnega središča in blokovskih naselij, kjer je koncentracija psov najvišja, močno oddaljen, zato je obiskovalcev zelo malo, lastniki psov pa se posledično družijo v mestnem parku, kjer pa vsakodnevno kršijo pravila. Tovrstni pasji parki seveda ne sodijo na obrobje mesta, zato jih v večini mest po svetu, pa tudi v Sloveniji, najdemo v mestnih središčih, kjer je največja gostota prebivalstva. Tamkajšnji lastniki psov so zato na soboško občino podali pobudo za še en manjši pasji park v središču mesta. Mestni park je priljubljeno zbirališče lastnikov psov

že sedaj, zato se pogosto omenja kot ena najbolj smiselnih lokacij za postavitev majhnega ograjenega prostora, kjer bi se lahko psi prosto gibal. Na Mestni občini Murska Sobota pojasnjujejo, da ograjen prostor za druženje psov tam ni predviden, v skladu s sedanjim prostorskim aktom pa tudi ni dovoljen, saj je park zaščiten kot kulturna dediščina. (povz. po Sobotainfo 2018)

5.1.1.10 Slovenj Gradec

Pasji park v Slovenj Gradcu predstavlja velik, ograjen prostor, ki se nahaja na travniku na desnem bregu Mislinje, med trgovskim centrom Mercator in slovenjgraškim bazenom. Nastal je leta 2015 na pobudo društev Hrtji svet ter DPMŽ Koroške, omogočila pa ga je Mestna občina Slovenj Gradec. V parku imajo dvakrat tedensko tudi predavanje oziroma praktičen prikaz strokovnjaka za pasje vedenje, ki temelji na tem, kako čim kvalitetneje sobivati s psom. (povz. po Pasji park Slovenj Gradec 2015)

Slika 16: Pasji park Slovenj Gradec

Vir: Pasji park Slovenj Gradec 2015

5.1.1.11 Litija

Že pred časom so ograjeno pasje igrišče, tako rekoč 's svetlobno hitrostjo', uredili v Litiji. Potrebovali so le dobra dva meseca, da so uresničili idejo in postavili pasje igrišče. Tačkovo pasje igrišče je dostopno vsem pasjim lastnikom in njihovim psom, za šolanje psov pa ga uporablja tudi društvo Tačke in repki. Pobudnica ureditve pasjega igrišča v Litiji je bila ljubiteljica psov in lastnica pasjega hotela Mateja Šteferl, ki se je obrnila na Mestno skupnost Litija (MSL). Idejo so predstavili županu, ki jim je ponudil zanemarjeno občinsko parcelo ob Savi med ribiškim domom in Tenis parkom As. Projekt je financirala MSL, za praznjenje zabojnikov in košnjo trave pa skrbi komunala. Park je ograjen in opremljen s koši za smeti. Kot pri drugih parkih tudi tukaj veljajo splošna pravila. Slabih izkušenj s spuščenimi psi nimajo, v primeru netolerantnega psa, pa mora biti na povodcu. (povz. po Kmetec 2016)

Slika 17: Tačkovo pasje igrišče, Litija

Vir: Kmetec 2016

5.1.1.12 Kočevje

Občina Kočevje je leta 2018 naredila prvi korak k urejanju območja Prisojnih njiv. Po občinskem prostorskem načrtu je območje sicer predvideno za širitev naselja Trata, začasno pa so na njem vrtički in pasji park. Občina Kočevje je namreč objavila glasovanje o začasni ureditvi področja prisojnih njiv za javnost, občani pa so lahko glasovali med tremi ponujenimi opcijami ali podali svoje predloge. Ob ekstenzivnem cvetličnem travniku in sonaravnem parku je največ glasov zbrala ideja za ureditev pasjega parka. (povz. po Občina Kočevje 2018)

Otvoritve prvega pasjega parka 2019 se je udeležilo kar nekaj pasjih kosmatincev in njihovih lastnikov. Lociran je v spodnjem delu Prisojnih njiv pri podjetju Elektro, parcele za urbane vrtičke pa nad pasjim parkom v smeri jezera. Pasji park obsega okoli 1.300 kvadratnih metrov površine, obdan je s panelno ograjo višine 2 metrov, z dvojnimi vrati za obiskovalce, ki omogočajo varno odpenjanje / pripenjanje psa pri vstopu in izstopu iz parka. V parku so postavljene klopi, tabla s pravili ter koši za mešane odpadke in pasje iztrebke. Za več sence pa imajo posajena tri dodatna drevesa. Na uradni otvoritvi pasjega parka so bila predstavljena pravila uporabe pasjega parka in nasveti za bonton obnašanja. Člani Kinološkega društva Kočevje se dobro spoznajo na psihologijo psov, zato so priskočili na pomoč pri razlagi le-te. Organizirali so tudi delavnice za dodatno urbano opremo in lastnike psov pozvali k delavnici skupnega urejanja tega prostora. Odprtje pasjega parka so pospremili tudi lokalni ponudniki storitev in izdelkov, in sicer TTS Kočevski medved in Good4dogs. Obiskovalcem so bile podarjene biološko razgradljive vrečke za pasje iztrebke in tako so bili še dodatno opomnjeni na čistočo v parku in mestu. (povz. po Občina Kočevje 2019)

Slika 18: Pasji park Kočevje
Vir: TV Kočevje 2019

5.1.1.13 Ptuj

Ptuj je po dolgoletnih prizadevanjih občanov leta 2020 vendarle dobil pasji park. V ograjenem parku, ki se razprostira na dobrih 5.000 kvadratnih metrih v bližini stanovanjskih blokov med Potrčevo in Osojnikovo cesto, se lahko psi, če so primerno socializirani, gibljejo prosto, brez povodca in nagobčnika. Park pa ni namenjen samo prostemu tekanju psov, temveč je tudi prostor za druženje in pogovor vseh lastnikov. Lastnikom je park za zdaj na voljo ves dan, opremljen pa je s klopmi in koši za smeti, v njem pa je tudi obilica dreves, ki lastnikom in štirinožcem nudijo prijetno senco v vročih poletnih dneh. Vodovodnega priključka na zemljišču ni, zato morajo lastniki za vodo poskrbeti sami, seveda pa tudi pobirati iztrebke svojih ljubljencev. (povz. po Mestna občina Ptuj 2020)

Park je razdeljen na dva dela. Manjši je namenjen starejšim in bolnim, ki se bodo lažje razgibali sami ali pa manj socializiranim psom, večji glavni del pa je namenjen ostalim psom. Izbrana lokacija naj bi bila dostopna širokemu krogu ljubiteljev štirinožnih prijateljev. Lokacija pasjega parka sicer ne bo trajna, saj se bo v prihodnje na tem mestu pričela gradnja neprofitnih stanovanj, medtem pa bo občina za pasji park poiskala alternativni prostor, morda tudi dva. Kot napovedujejo v občini, želijo pasjim skrbnikom omogočiti več brezskrbnega druženja, zato se bo občina Ptuj najverjetneje kmalu ponašala z dvema pasjima parkoma. Želijo si urediti še vsaj po en park na desnem bregu Drave in v Rabelčji vasi – v bližini blokovski naselij, a vseeno na nekoliko oddaljenem območju. (povz. po Mestna občina Ptuj 2020)

Pobudo za ureditev pasjega parka, v katerem bi se tudi psi na Ptujju dobili možnost prosto gibati, je Miro Vamberger dal že leta 2013, vendar noben od županov tega ni uresničil, čeprav so vsi njegovo pobudo uporabili v predvolilnih programih. Vedno se je namreč zataknilo pri vprašanju lokacije. Pred leti, natančneje leta 2015, so lastniki psov na spletni strani Izboljšajmo Ptuj! prav tako dali pobudo, da bi na ptujski Panorami uredili pasji park, kasneje so razmišljali o zemljišču na Zadružnem trgu. Vamberger je, ker na občinskih zemljiščih možnosti za ureditev parka ni bilo, iskal nadomestno lokacijo in našel rešitev v zemljišču, ki je v lasti Podjetja za stanovanjske storitve Ptuj. Omenjeno podjetje je dalo občini parcelo, ki je do zdaj samevala, v brezplačno uporabo. Hkrati je občina s tem rešila težavo urejenosti zemljišča, na kar so velikokrat opozarjali okoliški prebivalci, saj so parcelo v skladu z zakonodajo kosili le dvakrat letno. Nesmiselno je bilo, da je tako velika parcela prazna in zaraščena, zato so rešili dve muhi na en mah z ureditvijo zaraščene površine in vzpostavitev pasjega parka. V prihodnjem občinskem prostorskem načrtu, ki je še v pripravi, je namreč to območje predvideno za gradnjo neprofitnih stanovanj, zato se je občina s podjetjem dogovorila, da park, ko bodo pridobili gradbeno dovoljenje, umaknejo. (povz. po Berlič 2020)

Ureditev je financirala ptujska občina, dobrih 16.000 evrov vredno investicijo so izvedle Javne službe Ptuj. Kot so pojasnili na ptujski občini, so okoli 3.500 evrov porabili za ureditev terena, ostali denar pa so namenili za namestitve klopi, košev in tabel ter panelne ograje. Ta je narejena tako, da jo lahko kadarkoli prestavijo in uporabijo drugje. (povz. po Berlič 2020)

Slika 19: Pasji park Ptuj
Vir: Berlič 2020

5.1.1.14 Medvode

V Medvodah so ob Medvoški cesti uredili prvi pasji park v občini, in sicer na velikosti dobrih 600 kvadratnih metrov. V uporabo so ga predali ob svetovnem dnevu živali, ko sta društvo Reks in Mila pripravila druženje lastnikov in njihovih pasjih spremljevalcev, pridružil pa se jim je tudi župan Nejc Smole. (povz. po Zavod Kabelska Televizija Medvode 2020)

Pobudo krajanov je poleg občine podprla tudi Krajevna skupnost Medvode – center, ki je projekt, vreden dobrih deset tisoč evrov, sofinancirala. Krajevna skupnost Medvode – center je poskrbela za ograditev parka, občina Medvode pa je vanj namestila klopi, pitnik in koš za pasje iztrebke ter prevzela skrb za vzdrževanje. (povz. po Radio Sora 2020, Bertoncelj 2020)

Slika 20: Pasji park Medvode
Vir: Občina Medvode 2020

5.1.1.15 *Kamnik, Arboretum Volčji potok*

Po zgledu ljubljanskih pasjih parkov so tudi na koncu angleškega parka v Arboretumu del travnika namenili štirinožnim kosmatincem, ki so pomemben del obiskovalcev. Pasji park v Volčjem Potoku bo bržkone prispeval k še večji obiskanosti Arboretuma. Za ureditev pasjega parka so se odločili na pobudo in vse večje povpraševanje obiskovalcev. Leta 2018 je Arboretum v spremstvu svojih skrbnikov obiskalo kar 3.761 psov, zato je ta pridobitev zelo dobrodošla. V prvi polovici leta 2019 pa so jih našeli 2.402. Otvoritev pasjega parka je bila oktobra 2019, hkrati pa se je v organizaciji Zavoda Naš kuža in podjetja Lidl Slovenija odvijal dobrodelni dogodek Koraki za tačke, katerega namen je združiti vse ljubitelje živali, ozaveščati ljudi o odgovornem lastništvu ter pomagati pri zbiranju sredstev za brezdomne živali. Na dan dogodka so kužki imeli prost vstop. Po besedah Aleša Ocepka (2019), direktorja javnega zavoda Arboretum so se za **ograjeno pasjo površino** odločili zaradi velikega povpraševanja njihovih gostov, saj so lastniki psov veliki ljubitelji narave in aktivnega preživljanja prostega časa. Park se razteza na površini več kot 1.000 kvadratnih metrov, ki je že ograjenih, manjkajo le še klopi in smetnjaki, namestiti nameravajo tudi ovire za pasje aktivnosti. Naložba je stala sedem tisoč evrov. V pasjem parku je prisoten prostovoljec s kinološkim znanjem, organizirajo tudi različne delavnice, ki pomagajo zaposliti psa, prirejajo različne pasje športe, vsekakor pa je vedno v ospredju druženje in pozitiven pristop k delu s psom. V Arboretumu si želijo, da bi njihov pasji park postal prostor za učenje, šolanje, socializacijo in vzgojo, kjer se bodo vodniki psov med seboj pogovarjali in upoštevali osnovni bonton. (povz. po Rajšek 2019)

Slika 21: Pasji park Kamnik
Vir: Rajšek 2019

5.1.2 Predvideni pasji parki v Sloveniji

V Sloveniji število pasjih parkov letno narašča, veliko pa jih je še v načrtovanju. Načrti in plani so že zastavljeni, izvedba pa je lahko precej zamudna. Za optimalno funkcioniranje prostora v urbanih središčih, kjer je križanje interesov veliko, je dejavnosti v prostoru treba organizirati in ciljno načrtovati, vrste dopustnih dejavnosti in pogoje gradnje pa določajo prostorski akti. Pasji parki bi ponudili rešitev v smislu zagotavljanja prostora za nemoteno in sproščeno preživljanje časa skrbnikov psov s svojimi psi. Občinski oddelki za gospodarske dejavnosti in promet predpisujejo postopek, kako ograditi del zelenice in jo nameniti psom. V nadaljevanju so tako podrobneje predstavljeni predvideni pasji parki v Sloveniji.

5.1.2.1 Pasji park Šiška, Ljubljana

V Ljubljani so prvi pasji park odprli pred desetimi leti in v ljubljanskem občinskem oddelku za gospodarske dejavnosti in promet, ki ga vodi David Polutnik, z zadovoljstvom ugotavljajo, da so ograjeni pasji prostori med prebivalci zelo priljubljeni, njihova uporaba pa je brezplačna. Šestim pasjim parkom ob Vilharjevi ulici, v Štepanjskem naselju, Kosezah, Šmartinskem parku, na Cleavelandski ulici ter družinskem parku Muste se bo v letu 2020 pridružil še pasji park na območju Šiške. (povz. po Rajšek 2019)

5.1.2.2 Kranj

Na spletnih straneh krajevnih skupnostih Planina in Bratov Smuk so že pred časom objavili, da je v okviru proračuna za leto 2017 na območju soseske Planina predvidena ureditev pasjega parka. Uredili naj bi ga na parcelah na križišču Ručigajeve ceste in Ceste Rudija Šeliga nasproti trgovine Spar. V ta namen je bila izvedena odmera zemljišč in usklajevanje z lastniki sosednjih parcel, nadaljnji koraki za ureditev tega parka pa bodo izvedeni po uskladitvi. (povz. po Stanovnik 2017)

Na Zlatem polju v Kranju je vse pripravljeno za ureditev prvega pasjega parka. Na približno 650m² bo dovolj prostora tudi za klopi, koše ter pitnike. Sam park bo zgrajen na travnati površini v bližini kurilnice. Vrednost del po pogodbi pa bo znašala okrog 15.000 evrov. (povz. po Mestna občina Kranj 2017)

5.1.2.3 Maribor

V Mariboru je v letu 2020 zabeleženih okrog 10.000 psov, a lastniki svojih ljubljencev še vedno nikjer ne morejo zavarovano spustiti s povodca. Lastniki psov v Mariboru že več let opozarjajo na pomanjkanje prostora, kjer bi se lahko štirinožci prosto gibali in igrali brez povodca. Prav zaradi pobude občanov je mariborska občina že leta **2016** načrtovala izgradnjo prvega pasjega parka, ki bi psom omogočal prosto gibanje znotraj urejene ograde. V proračun za leto 2016 so v ta namen vključili 30.000 evrov, planirana sredstva pa zaradi premajhnih proračunskih zmožnosti zadostujejo le za postavitve ograje. Vsa ostala oprema, t.j. postavitve pitnika in dodatna razsvetljava, bi se umestila, ko bodo za to zagotovljena finančna sredstva. Istega leta so preverili predlagane lokacije, denimo Mestni park in Stražunski gozd, a ju kasneje izločili, saj izgradnja varnostnih ograj na teh območjih ni dovoljena, za obe lokaciji veljajo posebni varstveni režimi. (povz. po Mestna občina Maribor 2016)

Primerno alternativo so naposled le našli na Taboru, natančneje na zelenici med kadetnico Vojašnice generala Maistra in Športnim parkom Tabor. Za lokacijo so bili izpolnjeni vsi pogoji, ki so jih na občini potrebovali, in sicer velikost in ustrezna pravna ureditev zemljišča ter pridobitev potrebnih soglasij. V Mariboru se bo vzpostavil zagrajen park, velik približno 1000 kvadratnih metrov, dolg 100 in širok 10 metrov. Park bo razdeljen na dva dela, in sicer eden bo za večje pse, drugi za manjše, torej bo pes v Mariboru imel na voljo 50 metrov dolg in 10 metrov širok prostor, kjer se bo lahko igral brez povodca. Hkrati bodo uredili tudi zasaditev dreves, postavitev pitnika in druge urbane opreme. (povz. po Mastnak 2018, Maučec 2018)

V primeru, da bo prvi park dobro obiskan in če bodo finance v naslednjih letih dopuščale, bodo z izgradnjo pasjih parkov nadaljevali še v drugih mestnih četrtih in krajevnih skupnostih. (povz. po Maribor24.si 2016)

K projektu izgradnje prvega pasjega parka v štajerski prestolnici občina pristopa že več let, saj je bil napovedan že leta 2016, vendar izgradnjo parka prestavlja iz leta v leto. Obljuba Mestne občine Maribor iz leta 2018: *»Pasji park je načrtovan v letošnjem proračunskem letu, tako izgradnja kot odprtje parka. Načrtujemo, da bo letos tudi realiziran, če ne bo prišlo do zapletov.«* Parka za pse Maribor tistega leta ni dočakal kot tudi ne leta za tem. Glavni razlog, da pasjega parka še ni, je ta, da je občina dolgo iskala primerno mesto za vzpostavitev parka. Če je bilo zadnje županstvo odločeno, da se bo prvi pasji park v Mariboru nahajal ob Vojašnici generala Maistra na Taboru, se načrti mariborske občine spreminjajo, saj imajo v načrtu tri nove lokacije. Strokovne službe Mestne občine Maribor preverjajo možnosti ustrezne umestitve pasjega parka v prostor, in sicer ob Mestnem parku, ob reki Dravi, na območju urejanja Dravske promenade, in v okviru gosto naseljenih blokovskih naselij na desnem bregu reke Drave. Cilj je vzpostaviti uporabniku prijazen pasji park, na optimalni lokaciji, ki bo za večino občanov mesta Maribor priročna in bo zadostila potrebam tovrstnemu programu. Po dolгих letih obljub so sredstva za vzpostavitev pasjega parka zagotovljena v proračunu MO Maribor za leto 2020, ki naj bi po njihovih ocenah zadostovali za izvedbo projekta. Maribor bo po napovedih mestnih oblasti leta 2020 končno dočakal več let napovedani pasji park. (povz. po Mariborinfo 2020, Pes moj prijatelj 2020)

5.1.2.4 Zagorje

V občinskem podrobnem prostorskem načrtu (OPPN) za športno rekreacijsko območje Evropark v Zagorju je v skrajnem severozahodnem delu območja načrtovana ograjena travnata površina za izpust psov, katere pobudnik je bilo Kinološko društvo Zagorje, kdaj pa jo bodo psi in njihovi lastniki lahko uporabljali, pa še ni znano.. (povz. po Kmetec 2016)

5.1.2.5 Domžale

Na območju športnega parka ob Robovi ulici na Viru je zrasel kolesarski poligon »pumptrack«, ki bo popestril ponudbo rekreacijske osi ob Kamniški Bistrici. V neposredni bližini kolesarskega poligona pa bodo postavili tudi ograjen pasji park in tako uredili primeren prostor, kjer bodo lastniki lahko spustili svoje pse, da se prosto gibljejo. (povz. po Občina Domžale 2017)

6 Rezultati in razprava

V različnih slovenskih občinah so v minulih letih ponosno odpirali pasje parke, nazadnje so se ob svetovnem dnevu živali s to pridobitvijo pohvalili tudi v Medvodah. V prestolnici so v zadnjem desetletju postavili in uredili že šest pasjih parkov, ki se raztezajo v velikosti med 930 in 1.500 kvadratnih metrov. Ljubljana je namreč svoj prvi pasji park dobila že pred desetimi leti in je v primerjavi z nekaterimi drugimi večjimi slovenskimi mesti na področju površin za pse v prednosti, saj druge takšnih prostorov nimajo ali pa jih šele načrtujejo. Medtem ko ima Ljubljana že kar šest velikih pasjih parkov, kjer lahko lastniki psov svoje ljubljence k igranju spustijo brez povodca, Mariborčani svojih psov še vedno ne morejo peljati v pasji park. Skoraj nepredstavljivo je, da je drugo največje slovensko mesto in mesto, kjer uradno živi 10.000 psov brez pasjega parka. Najbližje Mariboru imajo pasji park v Murski Soboti, ki ima skorajda desetkrat manj prebivalcev in posledično manj psov. Murska Sobota ima kar osemkrat večjega od predvidenega mariborskega, s čimer se uvršča med največje tovrstne parke v Sloveniji. Hkrati pa se z 8.000 kvadratnih metrov površine ponašajo tudi v Kopru.

Ugotovila sem, da ima pasji park manj kot polovica mestnih občin ter samo 6% vseh slovenskih občin. Ureditev takega parka ne zahteva posebne logistične podpore in drage infrastrukture: gre za ograjen prostor, znotraj katerega se lahko psi prosto gibajo. Lokacija pa mora biti zemljiško pravno urejena in skrbno izbrana, da je dostopna čim večjemu številu lastnikov psov, da je ta za kosmatince čim prijaznejša in za bližnje prebivalce nemoteča ter oddaljena 10 do 15 minut hoje.

Parki se med seboj razlikujejo predvsem po opreми, vendar naj bi tipičen urejen park ponujal od 1,20 do 1,80 metrov visoko ograjo, dvojna vrata pri vhodu in izhodu iz parka, urejeno pitno vodo, klopce za ljudi oziroma za obiskovalce, koše za navadne smeti in koše za pasje iztrebke ter nekaj sence za vroče poletne dni, ki jo nudijo odrasla drevesa. Pasji parki naj bi omogočali dostop za osebe z invalidnim vozičkom in imeli tudi posebno ogrado za majhne pasme psov. Nekateri parki pa imajo urejeno tudi osvetljavo, ki omogoča, da se lastniki odpravijo na sprehod s svojim psom tudi ponoči. Dobrodošla so razna igrala, s pomočjo katerih pri psu izboljšate koordinacijo telesa, premagujete strah pred neznanim in obenem krepite medsebojno povezanost in zaupanje. Bolj luksuzni parki med drugimi poskrbijo še za urejen ribnik ali manjši bazen za pse.

Slika 14: Osnovna oprema pasjega parka
Vir: Adventure playground systems 2018

Za analiziranje področja pasjih parkov sem se odločila za metodo swot analize, ki je bila glede na temo naloge ter razpoložljive podatke najbolj smiselna. S swot analizo so v nadaljevanju prikazane prednosti, slabosti, nevarnosti in priložnosti pasjih parkov. Pasji parki v Sloveniji so prikazani v Prilogi A, in sicer njihove pomanjkljivosti in prednosti. Za prikaz in potrditev predlogov za izboljšanje pasjih parkov pa sem preučila še tujo literaturo, izjave strokovnjakov in uporabnikov parkov.

Tabela 2: Swot analiza

Notranji dejavniki	Prednosti + (Strength – S)	Slabosti - (Weaknesses – W)
Zunanji dejavniki		
Priložnosti + (Opportunities – O)	- socializacija z različnimi ljudmi - socializacija z drugimi psi - učinkovitejša telesna aktivnost (psi z dovolj telesne aktivnosti živijo dlje in so bolj zdravi) - pozitiven efekt na ljudi (dokazano je, da kontakt s psi pozitivno deluje na zdravje ljudi. Psi so tudi odlični "pripomoček" pri vzpostavljanju socialne interakcije) - turizem (veliko turistov, ki počitnikujejo v Sloveniji vzame psa s sabo) - približanje Slovenije svetovnemu standardu - varno okolje, kjer se pes lahko razgiba (vsi lastniki psov žal nimamo svojega urejenega dvorišča) - utrjevanje skupnosti, zbliževanje ljudi...	- ni pitne vode - ni igral - ni razsvetljave
Nevarnosti - (Threats – T)	- socializacija z drugimi psi (pes, ki je navajen ostalih psov nima potrebe po dominiranju ostalih) - socializacija z različnimi ljudmi (pes, navajen najrazličnejših ljudi je manj nevaren sebi in okolici)	- pomankanje dvojnih vrat - brez dveh ločenih delov - prenizka ograja

Vir: lastna raziskava

Iz swot analize razberemo, da imajo pasji parki veliko več prednosti kot slabosti. Največja prednost pasjih parkov je, da lastniki lahko pse izpustijo na prosto, sploh če živijo v bloku ali pa nimajo ograjenega vrta, kjer bi psa lahko izpustili in se z njim ukvarjali. Med glavne prednosti sodi socializacija psa z ljudmi in drugimi psi, kot pravi kinolog, veterinar in urednik revije Moj pes Jože Vidic (2015): »V pasje parke sodijo le takšni psi, ki so navajeni na druge pse. Lahko so do njih ravnodušni ali prijazni. Ne smejo pa biti napadalni. Vsak skrbnik mora vedeti, kako se njegov pes odziva na druge, zato je odgovornost na njihovih plečih. Pričakuje pa se, da bodo psa, ki ga ne obvladajo ali je preveč plašen, dali na povodec, ko pride drug pes na igrišče«. Vendar lahko takšna socializacija predstavlja tudi nevarnost, v primeru, če psi predhodno niso ustrezno

vzgojeni. Navedeno podpira tudi izjava Jureta Pribičeviča (2015) iz podjetja Alfakan, kjer (pre)vzgajajo pse s pomočjo pasje psihologije, ki pravi: »Nič nimam proti igralnim parkom, če bi se v njih igrali le vzgojeni psi, ki so že socializirani in je to zanje ena izmed mnogih aktivnosti. Bi se pa takšnim parkom izognil, če lastnik in pes še nista zaključila vzgojnega procesa«. Prednost predstavlja tudi večja telesna aktivnost psa, ki je zgolj s sprehodom na vrvici ne moremo zagotoviti, ter varno okolje za razgibavanje psa kar potrjuje tudi župan Gornje Radgone Stanislav Rojko (2018), ki pravi: »V urbanem okolju je težje imeti psa in v takih primerih je dobro, da imamo kaj takega, da se lahko prosto sprehajajo brez vrvic. Vedno več je pasjih prijateljev tudi v blokkih, ki nimajo veliko možnosti za tekanje in igranje, sedaj pa bodo imeli možnost, da si nekoliko bolj pretegnejo noge, brez skrbi, da bi odtekli kam nenadzorovano«.

Pasji parki pa imajo tudi svoje slabosti. Izpostaviti velja predvsem pomanjkanje pitne vode v nekaterih parkih, kar potrjujejo tudi pričanja obiskovalcev. Čeprav so obiskovalci navdušeni nad pasjim parkom in v parkih uživajo, imajo kot rečeno tudi pripombe, ki jih za Dnevnik pojasni obiskovalka Vida Marolt (2015): »Lahko bi napeljali vodo. Peš namreč ne moreš tovoriti ogromnih količin tekočine, ki je hitro zmanjka, če jo ponudiš še kakšnemu žejnemu psu. Druga težava je osvetljenost. Ker ni razsvetljave, pozimi pa je dan kratek, se v parku redko kdaj zadržim po 16. uri. Zelo je namreč moteče, če ne vidiš svojega psa, sploh če se dogodi kakšen nepredviden pretep«. Prisotnost nevzgojenih psov v parku lahko povzroči izbruh pretepov, nevarnih za vse prisotne. V raznoliki mešanici pasem in karakterjev je namreč težko predvideti, kako se bo ljubljencek odzval na obnašanje drugih psov, zato morajo lastniki za varnost vseh obiskovalcev parka psa ves čas nadzorovati, tudi če je njihov pes dobro vzgojen. Navedeno tako predstavlja veliko nevarnost, ki ji potrjujejo tudi drugi obiskovalci parkov. Med njimi tudi Boris Platovšek (2015): »Včasih žal na igrišče pridejo tudi takšni, ki svojih psov ne poznajo dovolj dobro. Mojega ameriškega stafforda je enkrat pogrizel pitbul, enkrat pa se je lastnici strgal z verige rotvajler«. Ob neupoštevanju pravil, lahko pes pridobi slabo izkušnjo, npr. nenadzorovana igra se sprevrže v lovljenje enega psa, za katerega ni več igra, ampak beg. Ob taki izkušnji, se mu bo park zameril, lahko pridobi strah do drugih psov, zato je treba v primeru, da je enemu psu neprijetno, druženje umiriti ali prekiniti.

V Prilogi A so prikazani vsi pasji parki v Sloveniji ter njihova oprema in posebnosti. Kot omenjeno je Ljubljana po številu pasjih parkov precej v prednosti saj jih ima kar šest. Pasji park imajo tudi Koper, Izola, Lucija, Piran, Idrija, Murska Sobota, Litija, Novo mesto, Gornja Radgona, Slovenj Gradec, Kočevje, Kamnik, Ptuj ter Medvode. Iz primerjave razberemo, da imajo vsi parki ograjo, klopi za obiskovalce, koše za smeti ter koše za pasje iztrebke.

Iz primerjave lahko opazimo, da večina parkov nima pitnikov za pse (le Koper, Gornja Radgona in Medvode) ter igral (le Gornja Radgona in Lucija). Precej redko zasledimo tudi dvojna vrata, ki jih imajo le Ljubljana (Severni park), Novo mesto ter Kočevje. Koper ima poseben prostor za pasje mladičke, dva ločena dela pa ima tudi Ptuj. Določeni pasji parki vsebujejo tudi posebno ponudbo, npr. pasji park v Izoli je odprt tudi ponoči in ponuja šolanje za manjše pse, pasjo šolo vključuje tudi Lucija, Idrija, Gornja Radgona, Slovenj Gradec in Medvode, pasji park v Murski Soboti pa ima lopo za shranjevanje igral. Pri tem je potrebno omeniti, da za nekatere parke ni vseh razpoložljivih podatkov za podrobno primerjavo.

Za preverjanje zastavljenih hipotez moramo analizirati zbrane podatke in literaturo. V tem poglavju smo analizirali podatke s pomočjo swot analize ter preverili mnenja stroke in lastnikov psov. Za prikaz in potrditev predlogov za izboljšanje pasjih parkov pa sem preučila še tujo literaturo, izjave strokovnjakov in uporabnikov parkov.

Po temeljnem pregledu in analizi tuje in domače literature, ugotovim, da:

H1: se hipoteza potrdi, saj je bilo v času izdelovanja diplomske naloge urejenih največ pasjih parkov. Prvi v Sloveniji je nastal leta 2010 v Ljubljani, drugi mu je sledil leta 2013. V tem času so uredili parke tudi v drugih občinah in sicer v Luciji leta 2011, leta 2012 v Izoli, Koper in Murska Sobota sta svoj park dobila leta 2014, leta 2015 pa je nastal v Slovenj Gradcu. V prestolnici so v 16. letih, od leta 2010 do leta 2016, uredili le 2 pasja parka, od leta 2016 dalje pa so se vrstili letno, saj so v nadaljnjih štirih letih postavili štiri. V letu 2017 je bil postavljen v Idriji in Novem mestu. Pasji park v Gornji Radgoni pa je nastal leta 2018. V letu 2019 je pasji park dobilo največ občin, in sicer Ljubljana, Kočevje in Kamnik. V letu 2020 je bil urejen na Ptuju, kot zadnji pa je začel v občini Medvode, ob svetovnem dnevu živali. Kljub naraščanju števila pasjih parkov v zadnjih letih, je po mojem mnenju le-teh še vedno premalo, saj sem ugotovila, da ima pasji park manj kot polovica mestnih občin ter samo 6% vseh slovenskih občin

H2: se potrdi zaradi pregleda tuje literature, kjer je v prvi vrsti poskrbljeno za varnost in predvsem zdravje psa ter zaradi pričanj obiskovalcev, ki z ureditvijo pasjih parkov niso zadovoljni. Povsod po svetu so pasji parki vzpostavljeni z dvema ločenima deloma in dvojnimi vrati, poleg tega imajo lasten sistem za vnos kartic, ki spremlja evidence cepljenja psov. Ta dodatna raven varnosti zagotavlja, da se lahko vi in vaši psi igrate brez skrbi, da bi ujeli nalezljivo bolezen. V Sloveniji pasji parki nimajo dvojnih vrat, čeprav je to zapisano v splošnih pravilih delovanja pasjih parkov. Dvojna vrata pri vhodu in izhodu varujejo pse pred pobegom z lokacije, saj omogočajo varno odpenjanje in pripenjanje psa pri vstopu in izstopu iz parka. V pravilih je prav tako zapisano, da mora biti prostor razdeljen na dva ločena dela, ki sta namenjena za večje oziroma manjše pse, kar pa večina slovenskih pasjih parkov nima; s tem pa ni poskrbljeno za varnost psov.

H3: se potrdi zaradi pripomb obiskovalcev, kar potrjujejo tudi njihova pričanja o pomanjkljivi opremljenosti pasjih parkov. Izpostaviti velja predvsem pomanjkanje pitne vode. Po opravljenih raziskavah je za hišne ljubljence namreč zelo pomembno, da veliko pijejo. Druga težava je osvetljenost. Večina pasjih parkov nima razsvetljave, zato so jih primorani ob sončnem zahodu zapirati, to pa močno zmanjša dostopnost parkov, zlasti v zimskih mesecih, ko so dnevi krajši. Osvetljenost parka tako v večernih urah pomaga podaljšati uporabnost parka tudi za ljudi, ki delajo pozno, prav tako pa omogoča ljudem, da se izognejo dnevnim vročini v poletnih mesecih. Z osvetlitvijo parka poskrbimo za podaljšanje uporabne ure parka ter izboljšanje varnosti.

Možnosti za izboljšave je dovolj. Sprva se dotaknimo osnovnih izboljšav na podlagi podanih problemov in pripomb.

6.1 Osnovne izboljšave

V tem poglavju predstavljamo osnovne izboljšave na področju pasjih parkov, in sicer kako bi lahko pasje parke izboljšali v smislu praktičnosti ter osnovne varnosti. Predlogi so osnovani na pripombah in željah obiskovalcev ter na lastnih idejah o tem, kako zagotoviti večjo varnost, praktičnost in vzdrževanje pasjih parkov.

- Dvojna vrata in dva ločena dela

Preden sploh začnemo razmišljati o nekonvencionalnih idejah, se moramo zavedati, da je varnost vedno na prvem mestu. Seveda bi radi, da bi naši ljubljenski uživali v neomejeni zabavi, vendar je nujno, da pred vsem poskrbimo za njihovo zdravje in varnost. Veliko slovenskih pasjih parkov nima dvojnih vrat, čeprav je to zapisano v splošnih pravilih delovanja pasjih parkov. Dvojna vrata pri vhodu in izhodu varujejo pse pred pobegom z lokacije, saj omogočajo varno odpenjanje in pripenjanje psa pri vstopu in izstopu iz parka. Pred vstopom v park se vedno počaka v delu med dvojnimi vrati, da drugi psi in skrbniki opazijo prihod, skrbniki pa imajo čas pripeti pse, če je to potrebno. V pravilih je prav tako zapisano, da mora biti park v dveh ločenih delih, za majhne in velike pse, kar pa večina slovenskih pasjih parkov nima; s tem pa ni poskrbljeno za varnost psov. Primeri dvojnih vrat ter ločenih prostorov za male in velike pse so prikazani na Sliki 1 v Prilogi B. Omenjene izboljšave so precej ključnega pomena za varnost psov, če pa želimo vključiti še lepši vizualni aspekt pa lahko navadni ograji dodamo poseben pečat, in sicer tako da na preprost način nanjo namestimo silhete psov, ki pa so lahko dodatno tudi osvetljene, kot je prikazano na Sliki 2 v Prilogi B. Leseno ograjo pa lahko popestrimo z umetniškimi poslikavami, kot je prikazano na Sliki 3 v Prilogi B.

- Pitniki oziroma oskrba z vodo za pse in ljudi

Omenili smo že, da je ena od slabosti obstoječih pasjih parkov ta, da nimajo oskrbe z vodo oziroma nimajo možnosti namestitve pitnikov. Veliko parkov namreč nima urejene osnovne komunalne ureditve, zato je napeljava vode onemogočena. Tej slabosti priča tudi dejstvo, da veliko obiskovalcev le-to vidi kot pomankljivost, saj so primorani vodo prinesiti s seboj. Rešitev za obstoječ problem bi predstavljali pitniki, ki so en od najbolj zanimivih elementov urbane opreme in so najbolj ekološka rešitev za pitno vodo (prikazani na Sliki 4 v Prilogi B). Vodni slap neprestano polni vodo z novim kisikom, pretok tekočine skozi filter iz aktivnega oglja pa zagotavlja, da voda ostaja čista in brez neprijetnih vonjav. Voda se ves čas bogati z dodatnim kisikom, kar posledično pozitivno vpliva na ugodje in zdravje vašega ljubljence. Pitnik s svojim inovativnim regulacijskim in hladilnim sistemom skrbi, da je količina vode v posodi nespremenjena, njena temperatura pa vedno med 17°C in 22°C. Tako ima pes na najbolj varčen in učinkovit način vedno na voljo svežo in ravno prav ohlajeno vodo. Poleg tega pa ohlajena voda preprečuje razvoj bakterij in ostalih škodljivih mikroorganizmov. Pitniki za svoje delovanje ne potrebujejo električne energije, le vir sveže vode. Zavedamo se, da bi takšna investicija s seboj prinesla veliko finančno breme, vendar bi ga lahko krili s prostovoljnimi prispevki obiskovalcev. (povz. po Primožič 2019)

- Razsvetljava

Večina pasjih parkov nima razsvetljave, zato so jih primorani ob sončnem zahodu zapirati, posledično pa to močno zmanjša dostopnost parkov, zlasti v zimskih mesecih, ko so dnevi krajši. Osvetljenost parka v večernih urah bi pripomogel k temu, da bi imel park večjo obiskanost, saj veliko obiskovalcev parka dela pozno ali pa se želijo izogniti dnevni vročini v poletnih mesecih. Z osvetlitvijo parka poskrbimo za podaljšanje uporabnosti parka ter izboljšanja varnosti. Pri nekaterih parkih, ki so v neposredni bližini mnogih obstoječih električnih omrežjih je rešitev preprosta, in sicer s priključitvijo pasjega parka na obstoječe omrežje. Ker pa se zavedamo, da bi električna povezava do določenih parkov predstavljala velik finančni zalogaj bi lahko problematiko reševali z namestitvijo razsvetljave na sončno energijo (prikazano na Sliki 5 v Prilogi B). Luči so

lahko na voljo s pritiskom na aktivacijski gumb, kjer lahko pred vstopom v pasji park osvetlite igralno površino svojega psa (prikazano na Sliki 6 v Prilogi B). Takšna okolju ter financam prijazna rešitev je v tujini namreč že v uporabi. (povz. po Johnson 2019)

Poleg sončne energije pa obstaja tudi zanimiva ideja »Park Spark project«. Projekt Park Spark je pretvorba pasjih odpadkov v energijo (metan) s pomočjo kuhalnika. Projekt predstavlja interaktivni urbani poseg, ki dvomi o našem sedanjem sistemu ravnanja z odpadki, hkrati pa ustvarja priložnost, da lastniki psov sodelujejo pri pridobivanju stranske energije (metana). Kuhalnik je posoda, v kateri snovi obdelujemo s toploto, encimi ali topilom, da pospešimo razgradnjo ali ekstrakcijo bistvenih sestavin. Zbiralnik je lahko nad ali pod zemljo, razen cevi, kamor obiskovalci parka odvržejo pasje iztrebke. Metan, ki ga zajame Park Spark, se kot "večni plamen" napelje do plinske svetilke. Projekt je slikovno prikazan na Sliki 6 v Prilogi B. (povz. po The Park Spark Project 2019)

O razsvetljavi pa ni potrebno razmišljati le konvencionalno. Zagotovimo jo lahko tudi s talno osvetljavo (prikazano na Sliki 7 v Prilogi B) ali nekoliko bolj estetsko, kot omenjeno pri rešitvi za dvojna vrata, z osvetljenimi silhuetami. V novodobnih časih je rešitev za omenjen problem veliko, potrebno je biti le malo iznajdljiv.

- Drevesa

Senca je pomembna tako za lastnike kot za njihove ljubljence. Velika drevesa so odlična rešitev, da v parku pridobimo dovolj sence. V pasjih parkih je zato pametno zasaditi drevesa, ki niso strupena za pse in ne izgubljajo oreščkov ali jagodičja. Nekatera psom varna drevesa so npr. mandžurski javor, lagerstremija, ameriški dren, cvetnik, zvezdasta magnolija in druge. Za zasaditev se lahko izberejo tudi drevesa, ki niso zgolj nestrupena za pse ampak celo koristna npr. vrba, katere lubje žvečijo živali, ki so v bolečinah ali breza, ki je znana po tem, da pomaga pri mišičnih in vnetnih bolečinah pri psih. (povz. po Wilhelm 2015)

6.2 Napredne izboljšave

V nadaljevanju so prikazane napredne izboljšave pasjih parkov, ki sicer niso potrebne so pa zaželeno. Predlogi vključujejo luksuzne dodatke pasjim parkom, ki še dodatno popestrijo igro psov ter predvsem dodajo zabavni in estetski element pasjim parkom.

- Pasja igrala, agility trening in izobraževanja

Pes se želi med igro še dodatno zabavati, zato je priporočljivo, da ima v ta namen raznorazna igrala (prikazano na Sliki 1 v Prilogi C). Za gibčne in hiperaktivne pse se lahko v parku uredi parkur za agility. Beseda agility je angleškega izvora in predstavlja spretnost, gibčnost in delavnost. V tej športni dejavnosti je povezanost med človekom in psom zelo močna. Agility je idealna rekreacija za vse pse in ljudi, ki imajo veselje do gibanja, želijo v dejavnosti uživati in se s svojim psom sprostiti na športnorekreativni način. Dobra telesna pripravljenost je v tej disciplini pomembna za psa in za vodnika, sodelovanje, ki se razvija med njima pa krepi vez človeka s psom. Agility ugodno vpliva na psihično in telesno zdravje psa in vodnika ter daje možnost zabavne in sproščujoče gibalne dejavnosti, ki privlači tudi množice gledalcev. Agility je odličen za preusmerjanje energije psa, saj v tej športni dejavnosti pes premaguje različne ovire (višinske, dolžinske preskoke, mizo, most, gugalnico, palisado, slalom, obroč in gumo ter togi in ohlapni tunel

– kot je prikazano na Sliki 2 v Prilogi C), da dokaže svojo hitrost, spretnost in poslušnost. Ovire so postavljene v območju, ki mu rečemo parkur. Vodnik s pomočjo različnih vidnih in glasovnih signalov usmerja ter spodbuja psa k prilagodljivosti, s tem pa se razvija medsebojna usklajenost. Agility nam nudi pogled na estetsko motoriko psa, odkriva spoznavanje o pasjem sodelovanju s človekom in nam predstavi znanje, spretnost in poslušnost psa. Znanje in veščine, ki se jih tak pes nauči niso namenjene le psu, temveč skupni dejavnosti, vzajemnem veselju in zadovoljstvu, druženju, pravem sožitju med človekom in psom. (povz. po Marsič 2012, Martinovič 2013, 38,39)

Pasji park je odlična učilnica na prostem, narejena je lahko iz naravnih materialov, kot so les, kamen in prodniki, saj stremimo k trajnostnemu oblikovanju. Za izdelavo igral lahko posežemo tudi po recikliranih materialih, ki so poleg tega, da so ekološko prijazni, še finančno ugodni. Uporabimo ostanke lesa, reciklirano plastiko in odpadno blago, saj so stvari, ki jih ljudje zavržemo, pogosto še uporabne. Stare pnevmatike se uporabljajo kot predori in plezalna oprema za igrive pse. Ustvarijo se lahko prav posebna igrala, s pomočjo katerih pes doživi in spozna čudne situacije, zvoke in materiale (prikazano na Sliki 3 v Prilogi C). Navadil se bo na različne dražljaje ter premagoval strah pred neznanim, obenem pa boste krepili medsebojno povezanost in zaupanje. (povz. po Williams 2015)

Lastnike psov bi lahko pozvali k delavnici skupnega urejanja tega prostora. Delavnice nudijo veliko prednosti, in sicer druženje in izobraževanje ljudi ter ustvarjanje in izmenjava mnenj. V njih bi lahko denimo izvajali spoznavanje z osnovami pasje vzgoje, brezplačne seminarje za mlade družine z otroki, predstavitvene veterinarske nasvete, prirejali discipline športne kinologije kot denimo tekme v agility-ju ali celo pasje frizbi tekme in sorodne dejavnosti. Potrebno je uvesti spremembe, da park približamo večjemu številu uporabnikov, ki bi želeli varno in zabavno igranje svojega psa. Po drugi strani pa bi radi sami s svojim psom počeli nekaj zanimivega in poučnega, brez inštruktorja.

- Različni nivoji zemlje, tuneli, predori, jame, lope

Finančno nezahteven projekt, ki ponuja precej možnosti ureditve je, da se pasji park uredi v več nivojih, ki jih je mogoče prilagoditi območju, kot je prikazano na Sliki 4 v Prilogi C. Različni nivoji zemlje našim psom omogočajo razgibano igro ter jim dajejo različna razgledna mesta in s tem pregled nad dogajanjem v parku. Do drugega nivoja lahko vodijo stopnice, klančina in sprehajalne poti. Pridobimo tudi nekaj več prostora, saj lahko spodnji nivo predstavlja tunele za dodatno raziskovanje in skrivanje. Ena od pridobitev pasjega parka je tudi hiška oziroma lopa za spravilo igral, orodja in opreme, ki pripomočke varuje pred zunanjimi vplivi, obenem pa služi kot dodaten nivo za pse, kot je prikazano na Sliki 5 v Prilogi C. Območja na dveh nivojih so odlični in razmeroma preprost dodatek, poleg tega pa več nivojska ureditev ponuja večnamembnost parka. (povz. po Stephenson 2016)

- Umetna trava

Problem pasjih parkov predstavlja tudi trava. Psi radi kopljejo in tako nastanejo luknje, kar pa predstavlja problem pri košnji trave na kar opozarja tudi MOL v intervjuju za RTV Slovenija (2012): *»Nevšečnosti se pojavijo pri košnji in vzdrževanju, saj psi skopljejo jame, ki ovirajo košnjo.«* Pri kopanju lukenj pa posledično nastane tudi blato, ki je zelo moteče. Naravna trava v senci ne bo rasla, tako drevesa v pasjem parku, ki zagotavljajo senco, ustvarijo tudi moteče golo mesto. Namestitvev umetne trave bo ustvarila zimzeleno

senčno območje, brez mrtvih točk in umazanije, ki ustvarja blato in nered (prikazano na Slika 6 v Prilogi C). Je izjemno trpežna, saj je njena zapleteno tkana mrežasta podloga izdelana tako, da vzdrži skoraj vse vrste poškodb. Psom je onemogočeno kopanje, praskanje in žvečenje. Je enostavna za vzdrževanje, saj košnja in zalivanje nista potrebna. Je brez strupenih snovi in toksinov ter najbolj ekološko ozaveščena izbira, ker ne zahteva nanosa kemikalij kot so pesticidi, herbicidi itd., potrebnih za zaščito naravne trave pred plevelom, škodljivci in boleznimi. Umetna trava je nealergena, saj ne proizvaja cvetnega prahu, ki bi sprožil alergije pri ljudeh in hišnih ljubljenceh in ne zagotavlja vabljivega okolja za komarje, bolhe, pršice, klope ali druge škodljivce, ki motijo pse in ljudi. Omogoča takojšnjo drenažo in je narejena iz antibakterijskih sredstev, ki zavirajo rast bakterij in zagotavljajo čistejše, bolj zdravo okolje za vas in vašega psa. V poletnih mesecih se lahko umetna trava zelo segreje, zato je potrebno zagotoviti dovolj sence. Pomanjkljivost umetne trate je tudi v tem, da bo začetna investicija malo višja, vendar je njeno nadaljnje vzdrževanje cenejše. (povz. po Scott 2020)

- Peskovnik

Psi radi kopljejo in tako nastanejo luknje, kar pa predstavlja problem pri košnji trave na kar opozarjajo, v intervjuju za RTV Slovenija, na MOL-u (2012): *»Nevšečnosti se pojavijo pri košnji in vzdrževanju, saj psi skopljejo jame, ki ovirajo košnjo.»* Peskovnik odvrta pse pri kopanju po travi, vendar ne zagotavlja maksimalne rešitve, zato je umetna trava boljša alternativa naravni trati. Psi na umetni trati ne morejo kopati, zato je odlična rešitev namestitve peskovnika, ki psom zadosti potrebo po kopanju ter predstavlja dodatno igro in ohladitev. Če je na voljo specializirano območje za kopanje, bo pes spodbujen h kopanju na ustreznih mestih. Na voljo je kar nekaj uporabnih, estetskih ter finančno ugodnih idej za lepo ureditev peskovnikov. Postavljen naj bo na vizualno prijetnem in senčnem delu. (povz. po Battersea 2019)

Psi lahko peskovnik uporabljajo tudi kot stranišče, zato se v ta namen dodatno uredi pasje stranišče kot je prikazano na Sliki 8 v Prilogi C. Najbolj priljubljen material za pasja stranišča je nedvomno grahov gramoz, ki je zelo gladek, se dobro odteče in v dežju opere ter v vetru ne odpihne. Videti je lepo v skoraj vseh krajinskih zasnovah, zato estetike parka ne bo treba žrtvovati potrebam psa. (povz. po Green 2020)

- Bazen in vodni elementi

Bolj luksuzne izboljšave pasjih parkov vključujejo bazene za pse. Bazeni so lahko poljubnih oblik, kot je prikazano na Sliki 9 v Prilogi C, zaradi česar je njihov videz prav prikupen. Razne oblike v nas namreč pričarajo posebne občutke. V kolikor želimo parku pričarati bolj zemeljski videz pa se lahko izoblikuje bazen v naravnem stilu. Oblika je le stvar okusa in dogovora. To je odličen način, da ohranjate psa v hladnem in dobro hidriranem stanju, hkrati pa porabite del njihove energije. Še korak dlje v luksuzu pasjih parkov predstavljajo razni vodni elementi, ki lahko skupaj z bazenom predstavljajo pravi pasji vodni park, ki je kot nalašč za ohladitev in igro psov v vročih poletnih dneh. Eden takih elementov je npr. vodnjak na sončno energijo, ki poleg ohladitve zagotavlja tudi sproščujoče zvoke, saj takšni neinvazivni in naravni zvoki delujejo pomirjujoče. (povz. po Paynter 2018)

Vodni element se lahko ustvari tudi s pasjo pralnico oziroma kopalnico, ki je prikazana na Sliki 12 v Prilogi C, in sicer omogoča še dodatno vrednost s tem, da lahko psa pred odhodom domov obiskovalci še skopajo in uredijo.

- Senzorični vrt in zelišča

Veliko ljudi zmotno misli, da so psi mesojedci. Psi so vsejedci in jedo tako meso kot rastline, včasih so s plenom, ki so ga pojedli v celoti vključno z vsebino želodca, zadovoljili tudi potrebe po rastlinah. Nekatere rastline in zelišča na pse delujejo blagodejno, zato so v tujini že pričeli oblikovati tako imenovane pasje vrtove. Psom na dvoriščih zasadijo rastline in zelišča, ki ponujajo številne zdravilne lastnosti, poleg tega pa je izjemno lep in zanimiv estetski dodatek dvorišču. Živali sicer že same intuitivno uživajo določene rastline, ki zanje sicer nimajo nikakršne prehranske vrednosti, vendar jih v tistem trenutku potrebujejo, saj je to zanje nekakšna oblika samozdravljenja. Ta oblika je ena izmed komplementarnih metod zdravljenja živali, ki se imenuje zoofarmakognozija. Zoofarmakognozija je postopek, s katerim se živali same zdravijo z uživanjem rastlin glede na njihove fiziološke in psihološke potrebe. (povz. po Gregorčič 2018, Your dog 2020)

Senzorični vrtovi za pse predstavljajo varen zunanji prostor, ki psa spodbuja, da uporabi vse svoje čute, saj je sestavljen iz številnih različnih vonjev, tekstur in zvokov. Senzorični vrt ne zagotavlja samo čutne stimulacije, temveč tudi mentalne, saj zmanjšuje stres in tesnobo psov, spodbuja k interakciji z okolico ter jim vsak dan zagotavlja fizične in duševne izzive. Večina vrtov je vizualno privlačna, toda senzorični vrt je zasnovan tako, da ne stimulira le z vidom, temveč tudi z vonjem, dotikom, okusom in zvokom (prikazano na Sliki 10 v Prilogi C). (povz. po Your dog 2014)

Ustvarite možnosti, da se vaš pes ukvarja z različnimi čutili:

- ✓ Vid - Eksperimentirajte z vizualnimi elementi, kot so kamenje, hlodi, različne višine za pse, rastline itd. Psi ne vidijo enakega spektra barv kot mi, vendar vidijo modre in rumene. Mačke so običajno v teh barvah, za pse niso strupene in rastejo celo leto. S posaditvijo le-teh pse nekoliko vizualno stimuliramo.
- ✓ Voh - Sadite zelišča, ki so primerna in za pse nestrupena oziroma zdravilna.
- ✓ Okus - Posadite zdravilna zelišča, ki jih lahko psi sami izberejo, kot so mačja meta, kamilica, poprova meta, šentjanževka, pšenična trava in baldrijan.
- ✓ Sluh - Preizkusite rastline, ki šumijo v vetru (bambus). Pomirjujoče in sproščujoče zvoke za pse zagotavlja tudi tekoča voda.
- ✓ Tip - Preizkusite različne texture poti in rastlin. Z nestrupenim peskom, travo, sekancem ali gramozom lahko ustvarite različna teksturna območja, saj različne površine stimulirajo tačke, obenem pa zagotovite interaktivno območje, v katerem lahko skrijete igrače in dobrote.

(povz. po Australian dog lover 2018)

Z dodajanjem posebnih rastlin in zelišč spodbudimo pasje možgane, aktiviramo njegove naravne pasje instinkte in gradimo njegovo samozavest. Za senzoričen vrt je potrebno izbrati prave rastline, ki so za psa zdravilne in nestrupene, čemur sledi vzdrževanje brez kemikalij. Najboljši čutni vrtovi so dom številnih različnih rastlin. V nadaljevanju so predstavljene primerne rastline ter njihovi zdravilni učinki.

- **Kamilica** (*Matricaria recutita* in *Chamaemelum nobile*)
Koristi hišnim ljubljencem, vključno z antispazmodičnimi, protivnetnimi, protimikrobnimi in antidepresivnimi lastnostmi. Kamilica izboljšuje prebavo ter odvaja pline in odganja parazite. Podpira mišična tkiva, sluznice, prebavni sistem, živčni sistem, jetra in kožo. Vonj te rastline bo pritegnil pse, ki trpijo zaradi tesnobe ali težavami s kožo in želodcem.

- **Ameriški slamnik** (*Echinacea purpurea*)
Ima protimikrobne lastnosti ter podpira imunski sistem, urinarni trakt in limfni sistem vašega ljubljénčka.
- **Ognjič** (*Calendula officinalis*)
Pospešuje limfni obtok, podpira sluznico, spodbuja jetra, vzdržuje zdravo kožo in pospešuje celjenje ran. Vonj ognjiča lahko deluje antidepresivno.
- **Sivka** (*Lavandula angustifolia*)
Sivka ima antibakterijske, analgetične in antispazmodične lastnosti. Podpira živčni sistem, sklepe, dihala in kožo ter spodbuja regeneracijo brazgotin. Njen vonj deluje pomirjajoče ter kot naravno sredstvo za odganjanje žuželk.
- **Timijan** (*Thymus vulgaris*)
To zelišče je polno vitaminov C, A in K, železa, mangana, kalcija in antioksidantov ter je odličen spodbujevalec imunskega sistema. Ima antiseptične, spazmolitične in antibakterijske lastnosti, zaradi česar je odličen za kožo vašega psa, delovanje možganov in zdravje prebavil. Timijan podpira predvsem prebavila in dihala. Vsebuje timol, ki se bori proti ustnim okužbam, vključno z vnetjem dlesni. Pomaga pri izkašljevanju, odganja pline in notranje parazite.
- **Bazilika** (*Ocimum basilicum*)
Bazilika ima protivnetne, antioksidativne, protivirusne, protimikrobne in antibakterijske lastnosti, ki pri psih spodbujajo zdravje črevesja, sklepov ter srca in ožilja.
- **Rožmarin** (*Rosmarinus officinalis*)
Rožmarin vsebuje veliko železa, kalcija in vitamina B6. Podpira krvni obtok, prebavni sistem, živčni sistem, dihala in kožo. Poleg tega deluje kot poživilo ter tudi kot sredstvo za odganjanje žuželk. Znan kot spazmolitik, antioksidant in protimikrobno sredstvo.
- **Peteršilj** (*Petroselinum crispum*)
Je poln antioksidantov, flavonoidov in vitaminov. Deluje kot naravni osvežilec zadaha in lahko pomaga pomiriti razdražen želodec.
- **Origano** (*Origanum vulgare*)
Ta začimba pomaga pri prebavnih težavah.
- **Žajbelj** (*Salvia officinalis*)
Žajbelj je znan kot antiseptik in spazmolitik. Spodbuja zdravje ustne votline in dlesni, pomaga pa tudi pri uravnovešenju kože in prebavnega trakta.
- **Meta** (*Mentha*) in **Poprova meta** (*Mentha × piperita*)
Meta je znana kot odlična začimba oziroma rastlina proti pasjemu zadahu, poleg tega pa pomirja razdražen želodec in slabost. Prežene notranje zajedavce, napenjanje, črevesne kolike ter deluje adstringentno in antiseptično. Za pse pa je še posebej koristna poprova meta, katera ima hladilne lastnosti in jo pogosto izberejo živali z razdraženo kožo.
- **Mačja meta** (*Nepeta cataria*)
Mačja meta spodbuja igrivost in ima splošne sproščujoče lastnosti.
- **Pšenična trava** (*Triticum*)
Pšenična trava je koristna za živali, ki so živčne, zaskrbljene in imajo nenavadno vedenje. Dokazano je, da pomaga pri prebavi psov in poveča raven energije.
- **Limonska trava** (*Cymbopogon*)
Limonska trava je naravni odganjalec bolh, moljev in komarjev.
- **Baldrijan ali zdravilna špajka** (*Valeriana officinalis*)
Baldrijan pogosto izberejo zaskrbljeni psi zaradi njegovega pomirjujočega učinka.

- **Divja bergamotka ali čebelji balzam** (*Monarda fistulosa*)
Koži, ledvicam, sečilom, ustom in prebavnem traktu vašega ljubljénčka lahko koristi čebelji balzam. Listi te rastline delujejo antiseptično, protibolečinsko, protiglivično ter pomagajo pri izločanju plinov.
- **Brestovolistni oslad** (*Filipendula ulmaria*)
Brestovolistni oslad izberejo živali s prebavnimi težavami, artritisom in revmatičnimi stanji.
- **Hmelj** (*Humulus*)
Hmelj je pomirjujoča rastlina, ki jo pogosto izberejo hiperaktivni in stresni psi.
- **Navadni slez** (*Althaea officinalis*)
Navadni slez pomaga živalim z občutljivimi želodci.

(povz. po McKinnon 2012, Shipman 2015, Bachman 2016)

Zeliščnih možnosti je seveda še veliko več, tako da se lahko vrtiček zasnuje tudi drugače. Pri izbiri zelišč je pomembno, da so psom varna oziroma koristna. Dišeče rastline/zelišča razporedite po parku, tako da niso preveč močne na enem delu, saj lahko psu povzročijo senzorično preobremenitev. Občutljive rastline poskusite za zaščito položiti v reciklirane pnevmatike, vendar se izogibajte uporabi gume, ki se drobi in bi jo zlahka odlomili ter zaužili. Poudariti je potrebno tudi, da za obogatitev vrta oziroma pasjega parka z rastlinami in zelišči ne potrebujemo velikega proračuna ali velike površine. Navadni travniki niso najbolj vznemirljivi kraji za pse, tako lahko njihov prostor preprosto obogatimo. Rastline v pasjem parku bodo psom spodbudile vid, okus in vonj, razne teksture senzoričnega vrta pa njihov občutek na dotik. Različne teksture v pasjem parku zagotovijo dodatno senzorično stimulacijo – to so lahko nestrupeni pesek, trava, sekanci ali gramoz, vsi pa so zanimiva mesta za skrivanje pasjih igrač in priboljškov ter za raziskovanje vašega psa. Pri psih je izjemno pomemben čut tudi sluh, zato tega ne smete zanemarjati pri ustvarjanju senzoričnega vrta za pse, katerega lahko spodbudite s prej omenjenimi vodnimi elementi. Vodna fontana zagotavlja zvok kapljajoče vode in je lahko sproščujoča, ne samo za vašega psa, ampak tudi za vas. (povz. po Jumabhoy 2020, Your dog 2020)

Za estetski vidik pa se lahko začimbe in rastline uredijo tudi v manjše grmičke raznoraznih oblik in velikosti kot je npr. prikazano na Sliki 11 v Prilogi C. Takšne oblike so izredno prikupnega in zanimivega videza, njihova izvedba pa sila preprosta. Pri zasaditvi rastlin okoli njih le napeljemo žico v poljubni obliki nato pa zelišča in rastline prirežemo tik ob žici.

- Avtomati, žogomati

Med bolj luksuzne izboljšave spada tudi postavitve raznoraznih avtomatov v pasjem parku, kakršne v tujini že uporabljajo (prikazani na Sliki 13 v Prilogi C). Avtomati ne ponujajo zgolj napitkov in prigrizkov za lastnike in njihove ljubljénčke, ampak vsebujejo tudi raznorazne igrače za pse.

7 Zaključek

Že 15000 let živita človek in pes v istem okolju. Podrobnosti o začetku tega partnerstva ostajajo zavite v tančice daljne preteklosti. Od vseh domačih živali se je pes najlažje prilagodil življenju s človekom, se navadil njegove navzočnosti in se naučil ubogati. Človek ni udomačil psa na silo, temveč med sodelovanjem in delitvijo svoje hrane in doma. Verjetno je, da je od vsega začetka pes človeku pomagal pri njegovih dnevnih opravilih. Človek in pes živita v obojestranski koristi odkar je pes izbral življenje v bližini človekovih bivališč, zato se je med obema razvilo tesno prijateljstvo, vzljubila pa sta se pri lovu. Ker je pes človekov prijatelj in sopotnik že od najstarejših dni človekove civilizacije, si je že zgodaj našel prostor v hiši in si zagotovil posebno mesto med vsemi domačimi živalmi. Pes je edina žival, ki se je volji človeka uklonila prostovoljno. V preteklosti so psa, razen kot pomočnika pri lovu, uporabljali tudi kot čuvaja živine ter imetja, manjše pasme pa so vzrejali za razvedrilo in zabavo. Že od najstarejših vojn so uporabljali pse tudi za stražo, prenašanje sporočil, zdravil in streliva, ter iskanje min in ranjencev. Kasneje je pes pridobil veliko novih vlog, priljubljenost psov se je krepila, pes je dobival pomembnejšo vlogo tudi v družini in kot službeni pes – vojaški, pastirski in ovčarski pes. Predvsem pa je pes ves ta čas človeku delal družbo. Delovne pse so čedalje bolj nadomeščali psi kot domači ljubljenci in so številčno že močno presegli delovne pse. Ta preobrat je močno povezan s preseljevanjem ljudi s podeželja v mesta, kjer se psi vse težje izkazujejo kot delovne živali, v meščanih pa vseeno vzbujajo nostalgične spomine na mirno podeželje. Selitev prebivalstva iz podeželja v urbano okolje je s seboj prinesla mnoge spremembe. Delček teh sprememb se dotika tudi živali, tako divjih kot domačih. Slednje z neomajno potrpežljivostjo in zvestobo zavzemajo posebno mesto v človekovem življenju, zato se morajo prilagoditi vsem spremembam, ki jih je povzročil človek. V urbanem okolju mora lastnik imeti psa ves čas na povodcu, kot to vелеva Zakon o zaščiti živali. Izjemoma ga lahko spusti na tistih površinah, kjer ni pričakovati večjega števila ljudi. Prav tako so lahko odvezani na vseh javnih mestih, ki so s predpisom občine ali z dovoljenjem lastnika zemljišča, namenjene sprehajanju in druženju psov, a te so na urbanih območjih redke. Lastniki se tega pogosto ne držijo in s tem tvegajo denarno kazen. Žal vsi lastniki psov nimajo svojega lastnega ograjenega dvorišča, zato je pasji park odlična rešitev, kjer se lahko psi prosto sprehajajo brez povodca in nagobčnika. Pasji park je namenjen varnemu prostoru za vzgojo in socializacijo psov, kjer sta tako kosmatinec kot tudi njegov lastnik aktivna udeleženca v procesu vzgoje oziroma socializacije. Vzgoja psa je poslanstvo, obveza in odgovornost celotne družine. Mnogi mislijo, da bodo z izvajanjem pravil psu odrekli ljubezen, s čimer le kažejo, da nikakor ne razumejo pasje psihologije. S kakovostno socializacijo, ustreznim učnim procesom in miselnimi ter fizičnimi zaposlitvami bodo psu zares ponudili tisto, kar potrebuje, in dali njegovemu življenju neki smisel. V današnji družbi živali zavzemajo vedno pomembnejšo vlogo v človeškem življenju. Psi so postali del naših družin in tako kot skrbimo za psihofizično dobrobit človeških družinskih članov, tako želimo poskrbeti tudi zanje. Povezava obeh gotovo vzajemno krepi ena drugo. Odnos med psom in človekom se iz leta v leto izboljšuje. Njihovo blagostanje postaja lastnikom vedno bolj pomembno, kar se pozna tudi pri širjenju zavesti, da jim je treba zagotoviti ustrezne prostore, kjer se bodo lahko nemoteno razživali. Mi namreč psu ne moremo dati tega, kar mu daje igra z drugim psom. Pasji parki spodbujajo odgovorno ravnanje s psi, omogočajo dovolj prostega gibanja in jim pomagajo pri socializaciji, hkrati pa so tovrstni parki tudi odlično zbirališče pasjih lastnikov, saj jim omogočajo opazovanje interakcij skupine psov pri igri in druženje s svojimi kužki na urejenem okolju. Ograjeno pasje igrišče omogoča prijazno sobivanje lastnikov psov, psov in preostalih občanov. Lokacija mora biti skrbno izbrana,

da je v kratkem času (10 do 15 minut hoje) dostopna čim večjemu številu lastnikov psov. Parki se med seboj razlikujejo predvsem po opremljenosti, vendar naj bi tipičen urejen park ponujal od 1,20 do 1,80 metrov visoko ograjo, dvojna vrata pri vhodu in izhodu iz parka, urejeno pitno vodo, klopce za ljudi oziroma za obiskovalce, koše za navadne smeti in koše za pasje iztrebke ter nekaj sence za vroče poletne dni, ki jo nudijo odrasla drevesa. Omogočali naj bi dostop za osebe z invalidnim vozičkom in imeli tudi posebno ogrado za majhne pasme psov. Nekateri parki pa imajo urejeno tudi osvetljavo, ki omogoča, da se lastniki odpravijo na sprehod s svojim psom tudi ponoči. V parku so dobrodošla različna igrala, s pomočjo katerih pri psu izboljšate koordinacijo telesa, premagujete strah pred neznanim in obenem krepite medsebojno povezanost in zaupanje. Za izdelavo igral lahko posežemo tako po naravnih kot tudi po recikliranih materialih, ki so poleg tega, da so ekološko prijazni še finančno ugodni. Bolj luksuzni parki med drugimi poskrbijo še za manjši bazen za pse. Značilnosti plitve vode so še eno igrivo okolje, hkrati pa v vročih poletnih dneh zagotavljajo tudi prostor za hlajenje. Pasji park, ni samo prostor, kjer je varno spustiti psa s povodca, ampak učilnica na prostem. Menim, da bi po vzoru delovanja parkov v tujini te pri nas lahko zastavili širše, tako da bi jih izkoriščali v izobraževalne namene. V tujini so se takšni projekti prijeli in so zelo koristni, saj izboljšajo kvaliteto bivanja tako lastnikom psov, kot tistim, ki psov nimajo. Koristni so predvsem za psa, saj štirinožec potrebuje dnevno gibanje, ki mu ga v mestih zgolj s sprehodom na vrvi ne moremo vedno zagotoviti. Pasji park je dobra ideja in relativno lahko izvedljiva, pridobitev pa pomembna, saj poskrbi za boljše pasje počutje. Pozivi k ureditvi pasjega parka, ki ni več stalnica le v tujini, temveč tudi v večini slovenskih mest, se vrstijo že leta. Po svetu že poznajo taka igrišča, zato je to dobra iztočnica, da se poleg otroških igrišč po Sloveniji razširijo tudi pasja. Tako specifična ponudba, kot je pasji park v urbanem središču mesta, predstavlja občini dodatno vrednost ter poveže lastnike psov. Z izvajanjem vodenih programov in aktivnosti, pa bi bil pasji park dobrodošla popestritev dogajanja v mestu. Če so pasji parki v tujini že nekaj običajnega, se pri nas tovrstne površine razvijajo v zadnjih letih, saj število pasjih parkov v državi iz leta v leto narašča.

Prvi pasji park v Sloveniji je nastal leta 2010 v Ljubljani, drugi mu je sledil leta 2013, od leta 2016 dalje pa so se vrstili letno, saj so v nadaljnjih štirih letih postavili kar štiri. Pasji park, ki je urejen v sklopu Severnega mestnega parka za Bežigradom, je s približno 930 kvadratnimi metri površine sicer najmanjši ljubljanski pasji park, a prvi, ki ga je ljubljanska mestna občina uredila v mestu. Pasje igrišče za bežigrajske štirinožce so odprli leta 2010, do danes pa je po mestu razporejenih skupno šest pasjih parkov. Največji med njimi je dobrih 1.500 kvadratnih metrov veliko pasje sprehajališče v Šmartinskem parku, pasji parki pa so psom in njihovim lastnikom na voljo tudi ob blokkih v Ulici bratov Učakar v Kosezah, ob Pesarski ulici v Štepanjskem naselju, na zelenici za garažami v Clevelandski ulici v Jaršah in v družinskem parku Muste. Pasji park imajo tudi Koper, Izola, Lucija, Piran, Idrija, Murska Sobota, Litija, Novo mesto, Gornja Radgona, Slovenj Gradec, Kočevje, Kamnik, Ptuj ter Medvode. Ljubljana je po številu pasjih parkov precej v prednosti saj jih ima kar šest. Maribor, ki je drugo največje mesto, v tem pogledu močno zaostaja za drugimi mesti, saj v letu 2020 še vedno ni pasjega parka, čeprav v mestu uradno živi 10 tisoč psov. V Sloveniji imamo do sedaj skupno že 20 parkov.

V Sloveniji je leta 2018 po evidenci veterinarske uprave registriranih približno 250.000 psov. Z zapisom v Centralnem registru psov se definira lastništvo in posledično določa odgovornost za psa. Lastništvo psa je odgovornost, ki se nanaša na lastnikov odnos do psa. Pri tem mora lastnik poskrbeti za zdravje in dobrobit psa. Nanaša pa se tudi na okolje, v katerem bivata pes in lastnik, kar pomeni, da lastnik odgovarja za dejanja svojega psa

in morebitno škodo, ki jo utegne pes povzročiti. V parku veljajo seveda posebna pravila obnašanja, ki so postavljena na vidnem mestu ob vhodu. Tako kot na vseh drugih javnih površinah je v pasjem parku obvezno, da počistite za svojim psom. Pobiranje pasjih iztrebkov za svojimi psi v urbanem okolju je naloga vsakega odgovornega skrbnika psa.

V Sloveniji je glede na število psov premalo pasjih parkov, saj ima pasji park manj kot polovica mestnih občin ter samo 6% vseh slovenskih občin. Pasji parki v Sloveniji niso pravilno urejeni, saj večina nima dvojnih vrat, čeprav je to zapisano v splošnih pravilih delovanja pasjih parkov. Dvojna vrata pri vhodu in izhodu varujejo pse pred pobegom z lokacije, saj omogočajo varno odpenjanje in pripenjanje psa pri vstopu in izstopu iz parka. V pravilih je prav tako zapisano, da mora biti prostor razdeljen na dva ločena dela, ki sta namenjena za večje oziroma manjše pse, kar pa večina slovenskih pasjih parkov nima; s tem pa ni poskrbljeno za varnost psov. Seveda bi radi, da bi naši ljubljenci uživali v neomejeni zabavi, vendar preden sploh začnemo razmišljati o nekonvencionalnih idejah, se moramo zavedati, da je varnost vedno na prvem mestu. Prav tako je nujno, da z namestitvijo pitnikov pred vsem poskrbimo za njihovo zdravje, saj vodni slap neprestano polni vodo z novim kisikom, pretok tekočine skozi filter iz aktivnega oglja pa zagotavlja, da voda ostaja čista in brez neprijetnih vonjav. Poleg tega pa ohlajena voda preprečuje razvoj bakterij in ostalih škodljivih mikroorganizmov. Voda se ves čas bogati z dodatnim kisikom, kar posledično pozitivno vpliva na ugodje in zdravje našega ljubljence. Pitniki so en od najbolj zanimivih elementov urbane opreme in so najbolj ekološka rešitev za pitno vodo, saj za svoje delovanje ne potrebujejo električne energije, le vir sveže vode. Veliko parkov nima možnosti namestitve pitnikov, saj na zemljiščih ni vodovodnega priključka in napeljava vode ni mogoča, zato morajo lastniki za vodo poskrbeti sami. Zavedamo se, da bi takšna investicija s seboj prinesla veliko finančno breme, vendar bi ga lahko krili s prostovoljnimi prispevki obiskovalcev, saj je po opravljenih raziskavah za hišne ljubljence zelo pomembno, da pijejo veliko vode.

Psu prijazno urejanje okolice lahko pomaga zmanjšati dolgčas in spodbudi naravno vedenje. Dvorišče se lahko izdelata na zabaven in razburljiv način za vas in vaše pse. Z igro najlažje in najbolj produktivno sprostimo kompleks lovskih nagonov, prav tako je nepogrešljiva v gradnji odnosa med vodnikom in psom. Hkrati je igra odlična rekreacija za oba. Znano je, da se zafrustrirana, prestrašena, nezadovoljna in bolna žival ne bo igrala. Odsotnost igre torej lahko pomeni bolezen, strah ali druga negativna stanja. Vizija je ustvariti sproščujoče okolje, v katerem se lahko psi vključijo v naravno okolje. Finančno nezahteven projekt, ki ponuja precej možnosti ureditve je, da se pasji park uredi v več nivojih, saj različni nivoji zemlje našim psom omogočajo razgibano igro ter jim dajejo različna razgledna mesta in s tem pregled nad dogajanjem v parku. Različne površine pa stimulirajo tačke, zato lahko s peskom, travo, sekancem ali gramozom ustvarite različna teksturna območja ter tako zagotovite interaktivno in zabavno območje, v katerem lahko skrijete igrače in dobrote. Če pes rad koplje, da bi razkril stvari, se lahko ustvari peskovnik, s katerim bo potešil potrebo po kopanju. Pes se želi med igro še dodatno zabavati, zato je priporočljivo, da ima v ta namen raznorazna igrala, ki so lahko narejena iz naravnih materialov, kot so les, kamen in prodniki, saj stremimo k trajnostnemu oblikovanju. Za izdelavo igral lahko posežemo tudi po recikliranih materialih, ki so poleg tega, da so ekološko prijazni še finančno ugodni.

Oblikovalskim elementom, s katerimi bo pasji park prostor, kjer se bodo tako psi kot ljudje počutili prijetno, sledi izbira rastlin. Psom je potrebno urediti posebne prostore za raziskovanje ter čutne poti skozi rastline. Obstaja precej rastlin, ki so odporne na pasji

urin. Z zasaditvijo teh rastlin na območja, ki jih psi obiskujejo se omeji pogostost ponovne zasaditve. Eksperimentiramo lahko z rastlinami in zelišči, vključno s timijanom, mačjo meto, kamilico, pšenično travo, ognjiči, vijolicami in rožmarinom. Verjetno ste opazili, da vaš pes grize travo, ko ima razdražen želodec – no, to je precej podobno, le da psu dajete toliko večjo izbiro, da voha, raziskuje in se zadržuje. Glavna takojšnja korist čutnega vrta je obogatitev. Psi imajo še posebej razvit smrček, saj imajo do 300 milijonov vohalnih receptorjev, za razliko od človeka, ki jih ima približno šest milijonov. In del pasjih možganov, ki je namenjen analizi vonjav, je sorazmerno gledano 40-krat večji od našega. Ustvarjanje vrta, polnega čudovitih vonjav, je tako vznemirljiva možnost za naše hišne ljubljence. Pasji vrtovi z izbranimi rastlinami in zelišči, ter raznimi teksturami in ovirami (kamenje, hlodi ipd.) se imenujejo tudi senzorični vrtovi za pse in predstavljajo varen zunanji prostor, ki psa spodbuja, da uporabi vse svoje čute. Senzorični vrt ne zagotavlja samo čutne stimulacije, temveč tudi mentalne, saj zmanjšuje stres in tesnobo psov, jih spodbuja da postanejo varnejši v okolici in jim vsak dan zagotavlja dodatno stimulacijo čutov: vonja, vida, zvoka, okusa ter dotika. Senzorični vrtovi poleg spodbujanja vseh njihovih čutov spodbujajo pse k interakciji z okolico ter zagotavljanju fizičnih in duševnih izzivov. Na splošno dajejo psom več možnosti, da uporabijo svoje naravne pasje veščine, saj so psi po naravi radovedni. Ob božanju domačih ljubljencev se sproščajo endorfini, zato se boste med ostalo senzorično raznolikostjo, ki se dogaja okoli vas, zagotovo počutili srečno in sproščeno.

8 Viri in literatura

LITERATURA

BECK Alan M. in KATCHER Aaron H. 2003. Future directions in human – animal bond research. *American Behavioral Scientist*, 47 (1), 79 – 93.

BOYOKO Adam R. 2011. The domestic dog: man's best friend in the genomic era. *Genome Biology*, 12:216.

DEL AMO, Celina. 2001. Težave s psom. Ljubljana: Kmečki glas.

FALAPPI, Raffaele. 2002. Psi. Ljubljana: Mladinska knjiga.

GRANDGEORGE, Marine in HAUSBERGER, Martine. 2011. Human – animal relationships: from daily life to animal – assisted therapies. *Annali dell' Istituto Superiore di Sanita'*, 47 (4), 397 – 408.

HERZOG Hans. 2011. The impact of pest on human health and psychological well – being: fact, fiction or hypothesis? *Current Directions in Psychological Science*, 20 (4), str. 236 – 239.

KLADNIK, Drago. 1999. Leksikon geografije podeželja. Ljubljana: Inštitut za geografijo.

KOGOVŠEK, Frenk, DOMANJKO Petrič, Aleksandra in NEČAK, Dušan. 2011. Praktikum za vodnike reševalnih psov. Ljubljana: Društvo vodnikov reševalnih psov Slovenije.

KRAJNC, Rosana in BERČIČ, Herman. 2008. Sožitje človeka in psa v športu. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

MARINŠEK, Maksimiljana in TUŠAK, Maks. 2007. Človek-žival, zdrava naveza. Maribor: Založba Pivec.

PUGNETTI, Gino. 1983. Vse o psih. Ljubljana, Mladinska knjiga.

RUSSEL, Nerissa. 2002. The wild side of domestication. *Society & Animals*, 10 (3), 285 -302.

Sir JELLICOE, Geoffrey in JELLICOE, Susan. 1982. The Landscape of Man: Shaping the Environment from Prehistory to the Present Day. New York: Van Nostrand Reinhold Company. ISBN 9780500274316.

STAFFORD, Kevin Joseph. 2007. *The welfare of dog*. Dordrecht: Springer.

THOMAS, Keith. 1987. Man and the natural world: changing attitudes in England 1500-1800. Penguin Books. Harmondsworth.

WALSH, Froma. 2009. Human – animal bonds: the relational significance of companion animals. *Family Process*, 48 (4), 462 – 480.

VIRI

ADVENTURE playground systems inc. 2018. [Online]. Dog park deluxe amenities kit. [Citirano 7. mar. 2019; 10:13]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://adventureplaysystems.com/product/dog-parks/dog-park-deluxe-amenities-kit/>.

AUSTRALIAN dog lover. 2018. [Online]. How to create a sensory garden for your dog. [Citirano 4. jul. 2020; 08:05]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.australiandoglover.com/2018/12/how-to-create-sensory-garden-for-your.html>.

BACHMAN, Callianne. 2016. 7 Beneficial Herbs To Grow For Your Dog. [Online]. [Citirano 7. jul. 2020; 10:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://blog.worldofangus.com/7-beneficial-herbs-to-grow-for-your-dog/>.

BATTERSEA. 2019. [Online]. How to make a sensory garden for your dog. [Citirano 2. jun. 2020; 11:17]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.battersea.org.uk/how-make-sensory-garden-your-dog>.

BERLIČ, Hojka. 2020. Ptujski pasji park: Druženje psov, pa tudi lastnikov. V: Časnik Večer. [Online]. [Citirano 22. jan. 2020; 15:13]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.vecer.com/ptujski-pasji-park-druzenje-psov-pa-tudi-lastnikov-10117332>.

BERTONCELJ, Maja. 2020. V Medvodah imajo pasji park. V: Gorenjski glas. [Online]. [Citirano 9. okt. 2020; 08:17]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.gorenjskiglas.si/article/20201008/C/201009775/1025/v-medvodah-imajo-pasji-park>.

BRKIČ, Vanja. 2016. Vi vprašate, mi poiščemo odgovor: Občina načrtuje nove pasje parke. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 6. maj 2018; 18:31]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042753954>.

ČEPAR, Nataša. 2018. Igrišče za piranske štirinožce. V: Primorske novice. [Online]. [Datum zadnjega popravljanja 25. avg. 2018; 17:05] [Citirano 6. jul. 2018; 09:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.primorske.si/2018/08/13/igrisce-za-piranske-stirinozce>.

DRAGOŠ, Saša. 2017. Pasji park Ringa, ringa, laja. V: Primorske novice. [Online]. [Citirano 26. apr. 2018; 10:38]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.primorske.si/novice/goriska/pasji-park-ringa-ringa-laja>.

EKOPErcapodistria. 2016. [Online]. Na pasjem sprehajališču v Kopru je zelo živahno. [Citirano 9. jul. 2018; 15:41]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.ekoper.si/koper/na-pasjem-sprehajaliscu-v-kopru-je-zelo-zivahno/>.

FRIŠ, Anja. 2007. Problematika urejanja parkovne gozda stražun: diplomsko delo. [Online]. Ljubljana: [A. Friš]. [Citirano 17. feb. 2018; 07:13]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_fris_anja.pdf.

GOOGLE. 2013 [Online]. Pesarska cesta, Ljubljana. [Citirano 5. sept. 2018; 19:50]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.google.com/maps/@46.0537914,14.5479261,3a,75y,43.01h,97.95t/data=!3m6!1e1!3m4!1s2QFNq-1S43lhA5AnQDWUCQ!2e0!7i13312!8i6656>.

GORJAN, Alenka. 2014. Blazno družabni. [Online]. [Citirano 5. mar. 2018; 07:13]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://blaznoblatno.si/project/pasji-park/>.

GORŠIN, Anton. 2010. Osnove krajinarstva. V: Narodna in univerzitetna knjižnica. [Online]. Novo mesto: Grm – center biotehnike in turizma. [Citirano 6. feb. 2018; 08:20]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-MMDXM8WS/c0ed9812-1255-4f79-9994-ccc5ec97a726/PDF>. ISBN 978-961-93464-3-3.

GRAHOVAC, Melanija. 2014. Pasji parki. V: Kužek. [Online]. [Citirano 7. sept. 2018; 13:47]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://kuzek.si/pasji-park/>.

GRBIN, Branka. 2018. V Ljubljani odprli pasji park, velik kar 1.500 kvadratnih metrov. V: TSmedia, medijske vsebine in storitve. [Online]. [Citirano 15. jan. 2018; 13:32]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://siol.net/novice/slovenija/v-ljubljani-odprli-pasji-park-velik-kar-1-500-kvadratnih-metrov-foto-457524>.

GREEN, Emily. 2020. What Are the Best Materials for a Dog Potty Area? V: DoggieDesigner. [Online]. [Citirano 4. nov. 2020; 14:12]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://doggiedesigner.com/materials-for-dog-potty-area/>.

GREGORČIČ, Lena. 2018. Zasadimo vrt za notranjo mačko. V: Moj pes. [Online]. [Citirano 9. jun. 2020; 11:03]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.mojpes.com/macji-svet/zasadimo-zeliscni-vrt-za-notranjo-macko/>.

HENIGSMAN, Vlasta, KARIM Silva in KERN Renata. 2015. Krajinska arhitektura. [Online]. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. [Citirano 25. jan. 2018; 09:27]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://eucbeniki.sio.si/lum9/2436/index1.html>. ISBN 978-961-03-0274-2.

HLADNIK, Jelena. 2004. Krajinska arhitektura med danes in jutri - 10. strokovna konferenca DKAS. Ljubljana. [Online]. [Citirano 26. nov. 2018; 07:56]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.dkas.si/?id=3,9,46>.

IVANČIČ, Jaka. 2011. V Luciji odprli igrišče za pse. V: Pes moj prijatelj. [Online]. [Citirano 10. feb. 2019; 18:57]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/V_Luciji_odprli_igrisce_za_pse.

JAVNI holding Ljubljana. 2019. [Online]. Pasji parki. [Citirano 6. jun. 2019; 13:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.snaga.si/zelene-povrsine/skrb-za-pasje-parke>.

JERALA, Izidor. 2001. Etika urejanja prostora – 8. redna konferenca DKAS. Rogaška Slatina. [Online]. [Citirano 26. nov. 2018; 09:38]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.dkas.si/?id=3,9,45>. ISBN 961-90868-1-3.

JEROT, Miha. 2016a. Človek in pes: igra je zahtevna, a nujna za vzgojo psa. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 8. avg. 2018; 09:34]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042727725/magazin/aktualno/clovek-in-pes-igra-je-zahtevna-a-nujna-za-vzgojo-psa>.

JEROT, Miha. 2016b. Človek in pes: do vzgojenega psa v urbanem okolju. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 20. avg. 2018; 08:39]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042730065/magazin/aktualno/clovek-in-pes-do-vzgojenega-psa-v-urbanem-okolju>.

JOHNSON, Karie. 2019. Bark park dog park in Frankfort. V: VIP Vet Visit. [Online]. [Citirano 3. mar. 2020; 15:20]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://vipvetvisit.com/bark-park-dog-park-in-frankfort/>.

JUMABHOY, Alina. 2020. How To Create A Sensory Garden For Dogs. V: K9 Training Institute. [Online]. [Citirano 10. jul. 2020; 11:10]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://k9ti.org/blog/how-to-create-a-sensory-garden-for-dogs/>.

KAUČIČ, Primož. 2005. Male živali so vse večji posel. [Online]. [Citirano 2. feb. 2018; 09:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.podjetnik.si/clanek/male-%C5%BEivali-so-vse-ve%C4%8Dji-posel-20051005>.

KAVČIČ, Blaž. 2014. Pasji park – nov pristop. V: Drugi svet. [Online]. [Citirano 7. sept. 2018; 15:53]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.drugisvet.com/posel-in-stroka/pasji-park-nov-pristop.html>.

KINOLOŠKA zveza Slovenije (KZS). 2015. [Online]. Socializacija. [Citirano 2. feb. 2019; 16:43]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.kinoloska.si/faq/socializacija/>.

KMETEC, Urša. 2016. Do igrišča za pse s »svetlobno hitrostjo«. V: Zasavske online novice. [Online]. [Citirano 15. jun. 2018; 15:32]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.zon.si/do-igrisca-za-pse-s-svetlobno-hitrostjo/>.

KOLENC, Vojko. 2020. Pasje igrišče. [Online]. [Citirano 22. sept. 2020; 17:12]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.google.com/maps/>.

KOVAČ, Ana. 2018. V Ljubljani odprli pasji park, velik kar 1.500 kvadratnih metrov. V: TSmedia, medijske vsebine in storitve. [Online]. [Citirano 15. jan. 2018; 14:05]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://siol.net/novice/slovenija/v-ljubljani-odprli-pasji-park-velik-kar-1-500-kvadratnih-metrov-foto-457524>.

KRAJEVNA skupnost center. 2017. [Online]. Sedaj je pasji park uradno odprt. [Citirano 20. dec. 2018; 08:14]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.facebook.com/krajevnaskupnostcenter/posts/sedaj-je-pasji-park-uradno-odprt-v-njem-veljajo-seveda-posebna-pravila-obna%C5%A1anja/1414204548658109/>.

KRAJEVNA skupnost center. 2017. [Online]. Sedaj je pasji park uradno odprt. [Citirano 20. dec. 2018; 07:28]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.facebook.com/krajevnaskupnostcenter/photos/pcb.1414204548658109/1414203841991513/?type=3&theater>.

KUŽEK. 2017. [Online]. Pasji parki – prednosti in slabosti. [Citirano 17. jun. 2018; 16:10]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://kuzek.si/pasji-parki-prednosti-slabosti/>.

LEVSTIK, Vanda. 2016. V Ljubljani novo pasje igrišče. V: Žurnal24. [Online]. [Citirano 3. dec. 2018; 11:24]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.zurnal24.si/vizita-za-zivali/novice/v-ljubljani-novo-pasje-igrisce-282050>.

LOVING paw. 2018. [Online]. Ljubljana odprla nov pasji park. [Citirano 30. jan. 2018; 08:44]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://kuza.lovingpaw.si/ljubljana-odprla-nov-pasji-park/>.

LUŽOVEC, Mateja. 2011. Krajinska arhitektura. V: Detajl in celota. [Online]. Ljubljana: Biro za notranjo opremo. [Citirano 10. jan. 2018; 14:31]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.detajl-celota.si/krajinska_arhitektura.

MARIBOR24. 2016. [Online]. Znana lokacija prvega pasjega parka v Mariboru. [Citirano 11. nov. 2018; 14:03]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://maribor24.si/lokalno/znana-lokacija-prvega-pasjega-parka-v-mariboru/>.

MARIBORinfo. 2020. [Online]. Maribor še vedno brez pasjega parka, so si pa domačini uredili svojega. [Citirano 10. maj 2020; 11:07]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://mariborinfo.com/novica/lokalno/maribor-se-vedno-brez-pasjega-parka-so-si-pa-domacini-uredili-svojega/319127>.

MAROLT, Vida. 2015. Dobra novica: v mestu prihodnje leto tri nova pasja igrišča. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 8. nov. 2018; 16:11]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042726768>.

MARSIČ, Bojan. 2012. Pasje življenje na Obali ni dolgočasno! V: Regional. [Online]. [Citirano 13. maj 2018; 08:34]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.regionlobala.si/novica/pasje-zivljenje-na-obali-ni-dolgcasno>.

MARTINOVIČ, Teja. 2013. Motivacija za gibanje in vpliv na psihofizične lastnosti s pomočjo posv: diplomsko delo. [Online]. Ljubljana: [T. Martinovič]. [Citirano 6. jul. 2018; 10:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.fsp.uni-lj.si/cobiss/diplome/Diploma22059902MartinovicTeja.pdf>.

MASTNAK, Maja. 2018. Štirinožce na povodce. Lastniki psov: kazen 200 evrov, vsi parki niso za pse. V: Slovenske novice. Ljubljana: Delo Časopisno založniško podjetje. [Online]. [Citirano 13. avg. 2018; 10:54]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/clanek/lastniki-psov-kazen-200-evrov-vsi-parki-niso-za-pse-79589>.

MAUČEC, Jaka. 2018. Znova na repu: Ljubljana dobiva že petega, Maribor čaka šele prvega. V: Mariborinfo. [Online]. [Citirano 11. nov. 2018; 11:39]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://mariborinfo.com/novica/lokalno/znova-na-repu-ljubljana-dobiva-ze-petega-maribor-caka-sele-prvega/176872>.

McKINNON, Melody. 2012. 5 Easy Herbs To Grow For Your Pet. V: All Natural Pet Care. [Online]. [Citirano 6. jul. 2020; 09:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://allnaturalpetcare.com/blog/2012/05/24/5-easy-herbs-to-grow-for-your-pet/>.

MESTNA občina Koper. 2014. [Online]. Koper bo vendarle dobil pasji park. V: Pes moj prijatelj. [Citirano 9. jun. 2018; 11:47]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/koper-bo-vendarle-dobil-pasji-park>.

MESTNA občina Kranj. 2017. [Online]. Kranj pripravljen na prvi pasji park. [Citirano 16. dec. 2018; 18:36]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.kranj.si/KRANJ_SI,,medijsko_sredisce.htm&showNews=NEWSWEMICR11142018124243&cPage=1.

MESTNA občina Ljubljana. 2016. [Online]. Pasji parki v Ljubljani. [Citirano 20. apr. 2018; 10:33]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/pasji-parki/>.

MESTNA občina Ljubljana. 2018a. [Online]. Urejamo za vas: kmalu nov pasji park v Ljubljani. [Citirano 25. avg. 2018; 14:11]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.ljubljana.si/sl/aktualno/kmalu-nov-pasji-park-v-ljubljani/>.

MESTNA občina Ljubljana. 2018b. [Online]. Urejamo za vas: Odprli smo nov pasji park. [Citirano 21. sept. 2018; 11:26]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.ljubljana.si/sl/aktualno/urejamo-za-vas-odprli-smo-nov-pasji-park/>.

MESTNA občina Ljubljana. 2019. [Online]. Pasji parki v Ljubljani. [Citirano 8. jun. 2019; 10:19]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/pasji-parki/>.

MESTNA občina Maribor. 2016. [Online]. Pasji park. V: Izboljšajmo Maribor. [Citirano 11. nov. 2018; 10:20]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.os-kamnica.si/2017-2018/izboljsajmo.maribor.si/issue/319.html>.

MESTNA občina Murska Sobota. 2014. [Online]. Prostor za druženje lastnikov in ljubiteljev psov. [Citirano 2. nov. 2018; 13:48]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.murska-sobota.si/novice/prostor-za-dru%C5%BEenje-lastnikov-ljubiteljev-psov>.

MESTNA občina Ptuj. 2020. [Online]. Na Ptuju dobili pasji park! V: Pes moj prijatelj. [Citirano 22. jan. 2020; 13:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/foto-na-ptuju-dobili-pasji-park>.

MOBILE pet grooming blog. 2010. [Online]. Congratulations to Johns Creek Resident for Dream Dog Park Winning Entry. V: Pinterest. [Citirano 25. nov. 2020; 21:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://mobilepetgrooming.wordpress.com/2010/09/17/congratulations-to-johns-creek-resident-for-dream-dog-park-winning-entry/>

MURN, Karmen. 2005. Spreminjanje družbenih odnosov do domačih živali: diplomsko delo. [Online]. Ljubljana: [K. Murn]. [Citirano 13. jul. 2018; 15:35]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Murn-Karmen.PDF>.

OBČINA Domžale. 2017. Investicije v Domžalah. V: Modre novice. [Online]. [Citirano 18. jul. 2018; 09:40]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.modre-novice.si/novice/investicije-v-domzalah/>.

OBČINA Izola. 2014. V: Pes moj prijatelj. [Online]. Izolski pasji park na poti Parenzana. [Citirano 6. avg. 2018; 15:37]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/izolski-pasji-park-na-poti-parenzana>.

OBČINA Kočevje. 2018. [Online]. Ureditev prisojnih njiv. [Citirano 5. nov. 2018; 17:32]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kocevje.si/objava/186611>.

OBČINA Kočevje. 2019. [Online]. Prvi pasji park. [Citirano 19. apr. 2019; 10:10]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.kocevje.si/objava/190775>.

OBČINA Medvode. 2020. [Online]. V Medvodah odprli pasji park! [Citirano 5. okt. 2020; 19:35]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.medvode.si/objava/300543>.

OBČINA Piran. 2018. [Online]. V Piranu na voljo pasje igrišče. [Citirano 26. avg. 2018; 09:31]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.piran.si/index.php?page=news&item=142&id=8162>.

OCEPEK, Aleš. 2019. Pasji park že urejajo v Arboretumu, kmalu bo tudi v Šiški. V: Delo. [Online]. [Citirano 23. sept. 2019; 09:47]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.delo.si/lokalno/ljubljana-in-okolica/pasji-park-ze-urejajo-v-arboretumu-kmalu-bo-tudi-v-siski-224699.html>.

PAJEK, Tilen. 2015. V Idriji bodo dobili pasji park. V: Svet24. [Online]. [Citirano 7. mar. 2018; 08:24]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://novice.svet24.si/clanek/novice/slovenija/55fff45bb3232/dobili-bodo-pasji-park>.

PASJI park Slovenj Gradec. 2015. [Online]. Pasji park Slovenj Gradec. [Citirano 7. okt. 2018; 16:10]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.facebook.com/pages/category/Community/Pasji-park-Slovenj-Gradec-406417326235464/>.

PAYNTER, Meghan. 2018. The Best Dog-Friendly Landscaping Ideas for Your Backyard. V: BudgetDumpster. [Online]. [Citirano 5. jun. 2020; 07:16]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.budgetdumpster.com/blog/dog-friendly-backyard-landscaping-ideas/>.

PES moj prijatelj. 2011. [Online]. V Luciji odprli igrišče za pse. [Citirano 3. dec. 2018; 12:51]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.pesmojprijatelj.si/na_obisku/clanek/V_Luciji_odprli_igrisce_za_pse.

PES moj prijatelj. 2014. [Online]. Izolski pasji park na poti Parenzana. [Citirano 13. maj 2018; 16:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/izolski-pasji-park-na-poti-parenzana>.

PES moj prijatelj. 2020. [Online]. Maribor vendarle dobiva pasji park – a opozarjajo na problem prostega gibanja psov! [Citirano 9. jul. 2020; 07:45]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/maribor-vendarle-dobiva-pasji-park-a-opozarjajo-na-problem-prostega-gibanja-psov>.

PLATOVŠEK, Boris. 2015. Dobra novica: v mestu prihodnje leto tri nova pasja igrišča. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 8. nov. 2018; 17:35]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042726768>.

PRIBIČEVIČ, Jure. 2015. Dobra novica: v mestu prihodnje leto tri nova pasja igrišča. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 5. dec. 2018; 17:44]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042726768>.

PRIBIČEVIČ, Jure. 2018. Spuščeni psi v urbanem okolju – čigav problem so? [Online]. [Citirano 4. mar. 2018; 09:38]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.alfakan.si/blog/spusceni-psi-v-urbanem-okolju-cigav-problem/>.

PRIMORSKE novice. 2019. [Online]. V Izoli še en pasji park. [Citirano 25. okt. 2019; 14:22]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.primorske.si/primorska/istra/v-izoli-se-en-pasji-park>.

PRIMOŽIČ, Saša. 2019. Woofbowl pasja posoda za vodo. V: zaŽivali.si. [Online]. [Citirano 5. feb. 2020; 17:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.zazivali.si/izdelki/psi/oprema-za-pse/pasja-posoda-za-vodo-woofbowl/>.

RADIO Sora. 2020. [Online]. V Medvodah odprli pasji park! [Citirano 6. okt. 2020; 16:28]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.radio-sora.si/novice/v-medvodah-odprli-pasji-park!/47180>.

RAJŠEK, Bojan. 2019. Pasji park že urejajo v Arboretumu, kmalu bo tudi v Šiški. V: Delo. [Online]. [Citirano 23. sept. 2019; 10:52]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.delo.si/lokalno/ljubljana-in-okolica/pasji-park-ze-urejajo-v-arboretumu-kmalu-bo-tudi-v-siski-224699.html>.

RAU, Peter et. al. 2015. Krajinska arhitektura. [Online]. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. [Citirano 23. jan. 2018; 15:37]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://eucbeniki.sio.si/lum/3384/index4.html>. ISBN 978-961-03-0275-9.

RIJAVEC, Monika. 2017. Ringa ringa Laja, kjer si psi varno pretegnejo tačke. V: Pes moj prijatelj. [Online]. [Citirano 25. apr. 2018; 08:49]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/ringa-ringa-laja-kjer-si-psi-varno-pretegnejo-tacke>.

ROJKO, Stanislav. 2018. Odprli »Pasji park« za brezskrbno tekanje štirinožcev. V: Prlekija on net. [Online]. [Citirano 10. okt. 2018; 11:52]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.prlekija-on.net/lokalno/19181/odprli-pasji-park-za-brezskrbno-tekanje-stirinozcev.html>.

ROKAVEC, Živa. 2018. V Jaršah odprli pasji park. [Online]. [Citirano 22. sept. 2018; 14:47]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042840428>.

ROKAVEC, Živa. 2019. Pasji park bi imeli v Črnučah, a ga bo najprej dobila Šiška [Online]. [Citirano 28. jun. 2019; 11:10]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042890338>.

ROTTER, Chiara. 2013. Terapija s psom: študija primera in primerjava literature: zaključna naloga. [Online]. Koper: [C. Rotter]. [Citirano 7. jul. 2018; 17:23]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.famnit.upr.si/files/zakljucna_dela_repo/122.

RTV Slovenija. 2012. [Online]. Pri nas psom na voljo le dva parka in ena plaža. [Citirano 13. feb. 2018; 08:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.rtvlo.si/lokalne-novice/pri-nas-psom-na-voljo-le-dva-parka-in-ena-plaza/287921>.

SCOTT, Troy. 2020. Choosing the best artificial grass for dogs. [Online]. [Citirano 13. maj 2020; 12:44]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.heavenlygreens.com/blog/choosing-best-artificial-grass-for-dogs>.

SCOTT, Troy. 2020. How to upgrade your dog's backyard run with artificial grass. [Online]. [Citirano 22. avg. 2020; 10:17]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.heavenlygreens.com/blog/how-to-upgrade-dogs-backyard-run-with-artificial-grass>.

SCOTT, Troy. 2020. The pet owner's guide to artificial grass. [Online]. [Citirano 13. maj 2020; 09:50]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.heavenlygreens.com/blog/pet-owners-guide-to-artificial-grass>.

SCOTT, Troy. 2020. Why you should buy artificial turf for your dog. [Online]. [Citirano 14. maj 2020; 08:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.heavenlygreens.com/blog/why-you-should-buy-artificial-turf-for-your-dog>.

SCOTT, Troy. 2020. Why you should consider artificial dog grass. [Online]. [Citirano 20. avg. 2020; 09:36]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.heavenlygreens.com/blog/why-consider-artificial-dog-grass>.

SHIPMAN, Jessica. 2015. Safe and Beneficial Herbs for Dogs. [Online]. [Citirano 6. jul. 2020; 11:03]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.beaglesandbargains.com/herbs-safe-beneficial-for-dogs/>.

SMRČEK.si. 2013. [Online]. Koper – Semedela – pasje sprehajališče. [Citirano 10. jun. 2018; 14:11]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://smrcek.si/pasji-parki-sprehajalisca-igrisca-poligoni/koper-semedela-pasje-sprehajalisce/>.

SMRČEK.si. 2017. [Online]. Lucija – pasje igrišče. [Citirano 10. feb. 2019; 18:25]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://smrcek.si/pasji-parki-sprehajalisca-igrisca-poligoni/lucija-pasje-igrisce/>.

SMRČEK.si. 2017a. [Online]. Ljubljana: pasji park – Severni park – začasna lokacija. [Citirano 5. sept. 2018; 16:23]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://smrcek.si/pasji-parki-sprehajalisca-igrisca-poligoni/ljubljana-pasji-park-severni-park-zacasna-lokacija/>.

SMRČEK.si. 2017b. [Online]. Pasji park – Ljubljana, Štepanjsko naselje. [Citirano 5. sept. 2018; 18:07]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://smrcek.si/pasji-parki-sprehajalisca-igrisca-poligoni/pasji-park-ljubljana-stepanjsko-naselje/>.

SOBOTAinfo. 2018. [Online]. Lastniki psov odrinjeni v pasji park na obrobje mesta. [Citirano 2. nov. 2018; 11:25]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sobotainfo.com/novica/lokalno/lastniki-psov-odrinjeni-v-pasji-park-na-obrobje-mesta/446778>.

STANOVNIK, Vilma. 2017. Na Planini bo pasji park. V: Gorenjski glas. [Online]. [Citirano 20. dec. 2018; 17:43]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.gorenjskiglas.si/article/20170816/C/170819853/1082/1015/na-planini-bo-pasji-park>.

STEPHENSON, Hannah. 2016. Barking up the right tree: How to make your garden a dog-friendly space you can enjoy too. [Online]. [Citirano 20. apr. 2020; 10:04]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://home.bt.com/lifestyle/house-home/gardening/barking-up-the-right-tree-how-to-make-your-garden-a-dog-friendly-space-you-can-enjoy-too-11364069148266>.

ŠČUKA, Anja. 2018. Prevoz psa: kaj pa varnost v primeru naleta? [Online]. 2018. [Citirano 7. mar. 2018; 09:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.zurnal24.si/vizita-za-zivali/novice/prevoz-psa-kaj-pa-varnost-v-primeru-naleta-304286>.

ŠEDLBAUER, Mitja. 2010. O odgovornem lastništvu. Ljubljana: Veterinarska uprava Republike Slovenije. [Online]. [Citirano 30. mar. 2018; 13:15]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.vamajspersh.si/dokumenti/o_odgovornem_lastnistvu_psa.pdf. ISBN 978-961-6355-06-3.

ŠEDLBAUER, Mitja. 2010. O odgovornem lastništvu. V: Moj pes. [Online]. [Citirano 30. mar. 2018; 11:27]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.mojpes.net/modules/news/article.php?storyid=1577>.

THE Park Spark Project. 2019. [Online]. Welcome to the Park Spark project! [Citirano 10. mar. 2020; 13:45]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://parksparkproject.com/home.html>.

TOROŠ, Kaja. 2007. Izobraževanje lastnikov psov: diplomsko delo. [Online]. Ljubljana: [K. Toroš]. [Citirano 20. jul. 2018; 10:33]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.volontar.net/javno/clanki/diploma_kt_izob.%20lastnikov%20psov.pdf.

TV Kočevje. 2019. [Online]. Pasji park v Kočevju. [Citirano 24. apr. 2019; 09:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.tvkocevje.si/to-morate-vedeti/zanimivosti/4809-pasji-park-v-kocevju>.

Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. 2019. [Online]. Moja žival, moja odgovornost. [Citirano 27. jan. 2019; 12:42]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/dobrobit_zivali/moja_zival_moja_odgovornost/.

VIDIC, Jože. 2015. Dobra novica: v mestu prihodnje leto tri nova pasja igrišča. V: Dnevnik. [Online]. [Citirano 5. dec. 2018; 15:25]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042726768>.

VRBNJAK, Marina. 2018. V Gornji Radgoni odprli pasji park. V: Vestnik. [Online]. [Citirano 10. okt. 2018; 09:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.vestnik.si/v-gornji-radgoni-odprli-pasji-park-6586843>.

WILHELM, Tonya. 2015. Dog-friendly gardens, yards, plants and flowers. V: Raising your pets naturally. [Online]. [Citirano 12. apr. 2020; 14:47]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://raisingyourpetsnaturally.com/truly-dog-friendly-gardens/>.

WILLIAMS, Colleen. 2015. 8 droolworthy dog-friendly backyards. V: Healthy paws. [Online]. [Citirano 15. apr. 2020; 08:49]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.healthypawspetinsurance.com/blog/2015/02/18/dog-friendly-backyards>.

YOUR dog. 2014. [Online]. Stimulate your dog's senses with his very own sensory garden. [Citirano 1. jul. 2020; 09:39]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.yourdog.co.uk/the-your-dog-blog/stimulate-your-dog-s-senses-with-his-own-sensory-garden/>.

YOUR dog. 2020. [Online]. Can I create a sensory garden for my dog? [Citirano 7. jun. 2020; 16:13]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.yourdog.co.uk/dog-care-and-advice/dog-health-and-care/can-i-create-a-sensory-garden-for-my-dog/>.

ZAKON o zaščiti živali (ZZZiv). 2013. V: Uradni list, 3. maj, let. 13, št. 38. Str. 4455. ISSN 1318-0576.

ZAVOD Kabelska Televizija Medvode. 2020. [Online]. Prvi pasji park. [Citirano 5. okt. 2020; 18:11]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.tv-m.si/2020/10/05/pasji-park/>.

ZBORNICA za arhitekturo in prostor Slovenije. 2016. [Online]. Zelena infrastruktura – novi izzivi za načrtovanje mestne krajine. [Citirano 3. apr. 2018; 11:46]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.zaps.si/index.php?m_id=DOGODKI&date=17.05.2016.

ZELIČ, Kristina. 2014 Izolski pasji park na poti Parenzana. V: Pes moj prijatelj. [Online]. [Citirano 14. maj 2018; 07:14]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.pesmojprijatelj.si/clanek/izolski-pasji-park-na-poti-parenzana>.

9 Priloge

Priloga A: Primerjava pasjih parkov v Sloveniji	1
Priloga B: Osnovne izboljšave.....	2
Priloga C: Napredne izboljšave	4
Priloga D: Idejni načrti in primeri že obstoječih pasjih parkov v tujini	10

Priloga A: Primerjava pasjih parkov v Sloveniji

Pasji parki	Ljubljana, Severni park (2010)	Ljubljana, Štepanjski park (2013)	Ljubljana, Koseze (2016)	Ljubljana, Šmartinski park (2017)	Ljubljana, Clevelandski park (2018)	Ljubljana, Muste (2019)	Koper (2014)	Izola (2012)	Lucija (2017)	Piran	Idrija (2017)	Murska Sobota (2014)	Litija	Novo Mesto (2017)	Gornja Radgona (2018)	Slovenj Gradec (2015)	Kočevje (2019)	Kamnik, Arboretum Volčji potok (2019)	Ptuj (2020)	Medvode (2020)
Velikost	930 m ²	960 m ²	1.420 m ²	1.500 m ²	1.000 m ²		8.000 m ²					8.000 m ²			400 m ²		1.300 m ²	1.000 m ²	5.000 m ²	600 m ²
Ograja	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dvojna vrata	✓	x	x	x	x	✓	x	x	x	x	x	x	x	✓	x	x	✓	x	x	x
Dva ločena dela	x	x	x	x	x	x	✓	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	✓	x
Koši za pasje iztrebke	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Koši za pasje iztrebke z vrečkami	✓	x	x				x	✓	✓	✓		x								
Koši za smeti	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Klopi za obiskovalce	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pitniki za pse	x	x					✓	x	x			x			✓				x	✓
Igrala	x	x	x	x	x	x	x	x	✓	x	x	x	x	x	✓	x	x	x	x	x
Dodatna ponudba	x	x	x	x	x	x	Prostor za pasje mladičke	Šolanje za manjše pse, odprt ponoči	Tečaji za pse	x	Pasja šola, delavnice	lopa	x	x	Svetovanje oz. šolanje psov	Predavanje	x	x	Dva ločena dela	Izobraževanje

Vir: lastna raziskava

Priloga B: Osnovne izboljšave

Slika 1: Dvojna vrata in dva ločena dela
Vir: Pinterest 2017

Slika 2: Ograja s silhuetami
Vir: Pinterest 2017

Slika 3: Lesena ograja
Vir: Pinterest 2017

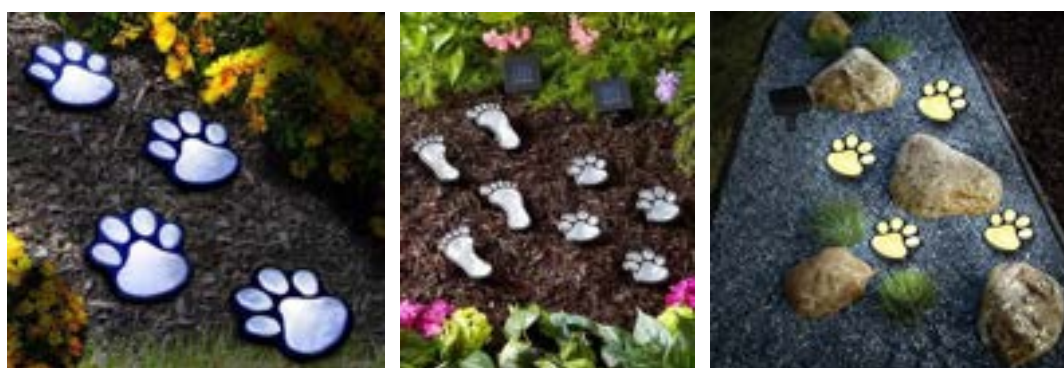
Slika 4: Pitniki
Vir: Pinterest 2017

Slika 5: Razsvetljava
Vir: Pinterest 2018

Slika 6: "Park Spark project"
Vir: Park Spark project 2018

Slika 7: Talna osvetljava – tačke
Vir: Pinterest 2018

Priloga C: Napredne izboljšave

Slika 1: Pasja igrala
Vir: Pinterest 2018

Slika 2: Agility
Vir: Pinterest 2017

Slika 3: Reciklirana igrala
Vir: Pinterest 2020

Slika 4: Različni nivoji
Vir: Pinterest 2018

Slika 5: Hiška za igrala
Vir: Pinterest 2018

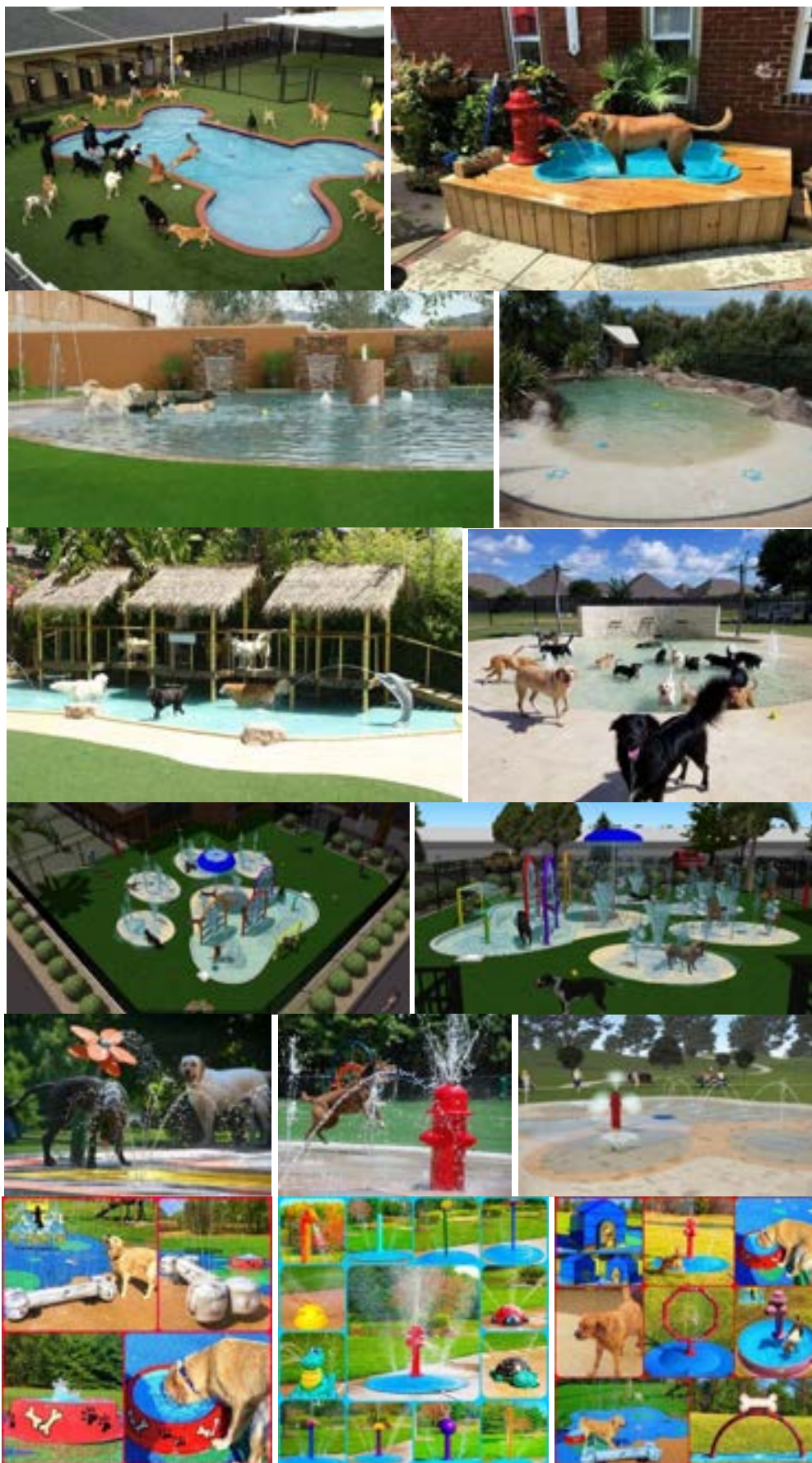
Slika 6: Umetna trava
Vir: Pinterest 2019

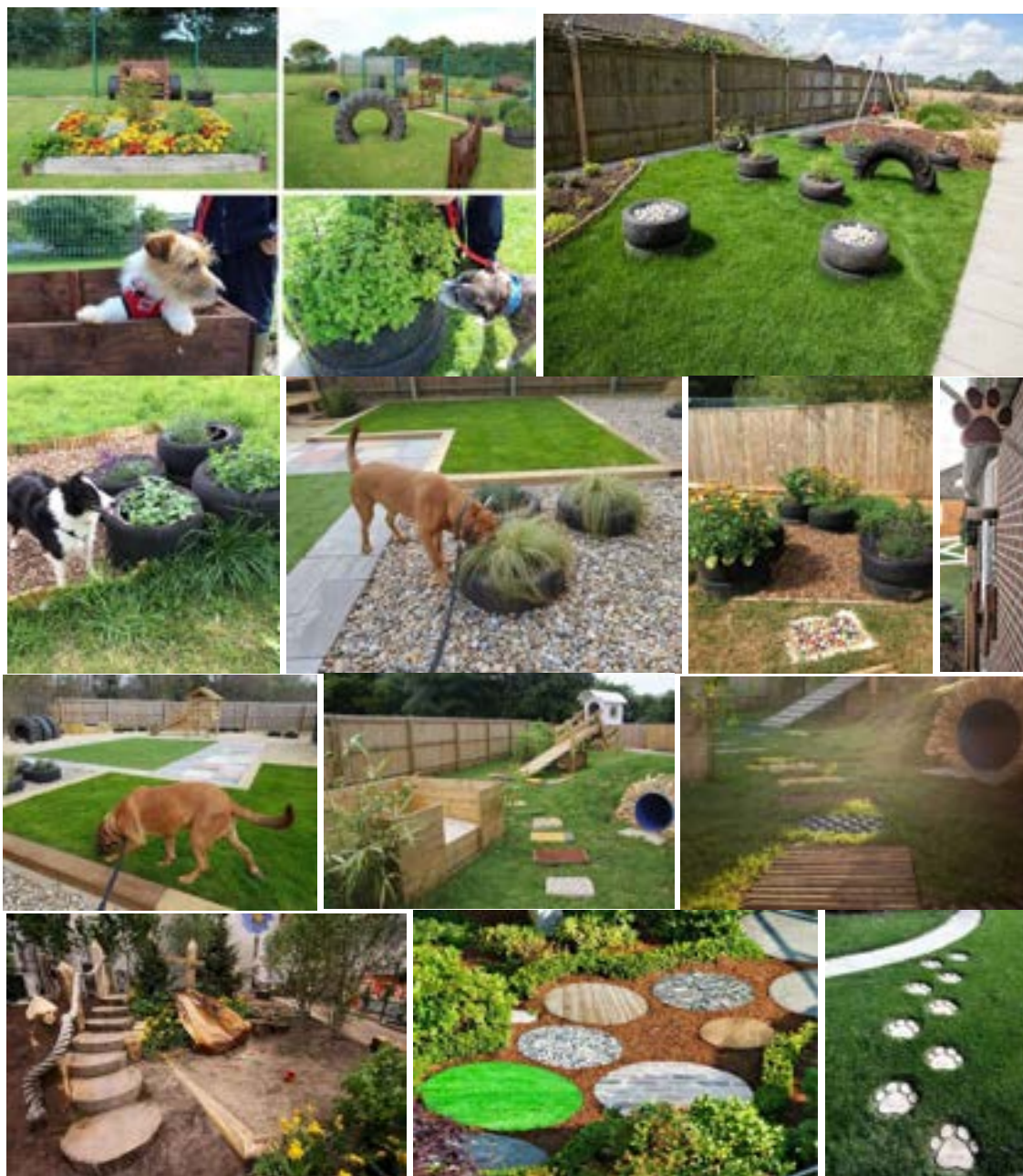
Slika 7: Pasji peskovnik
Vir: Pinterest 2019

Slika 8: Pasje »stranišče«
Vir: Pinterest 2019

Slika 9: Pasji bazen in fontana
Vir: Pinterest 2017

Slika 10: Senzorični vrt, rastline in zelišča
Vir: Pinterest 2020

Slika 11: Grmi v obliki psov
Vir: Pinterest 2018

Slika 12: Pasja kopalnica oziroma "pralnica"
Vir: Pinterest 2018

Slika 13: Pasji avtomat in "žogomat"
Vir: Pinterest 2019

Priloga D: Idejni načrti in primeri že obstoječih pasjih parkov v tujini

Slika 1: Pasji parki v tujini
Vir: Pinterest 2019